

Ivo Hackman & Maija Jääskeläinen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK) - diakoni / Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö 2023

YKSIN MAAHAN TULLEIDEN NUORTEN YSTÄVYYSSUHTEET JA YKSINÄISYYS

**Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kotouttavan jälkihuollon
asiakkaiden kokemuksia**

TIIVISTELMÄ

Ivo Hackman ja Maija Jääskeläinen

Yksin maahan tulleiden nuorten ystävyyssuhteet ja yksinäisyys – Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kotouttavan jälkihuollon asiakkaiden kokemuksia

52 sivua, 4 liitettä

Kevät 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi - diakoni (AMK), sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia ystävyyssuhteita Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kotouttavan jälkihuollon asiakkaille oli syntynyt Suomeen sekä heidän mahdollisia yksinäisyyden kokemuksiaan.

Tutkimus toteutettiin monimenetelmäisenä ja siinä on käytetty sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusta. Kvantitatiivinen tutkimus tehtiin asiakasryhmälle suunnatulla kyselylomakkeella Webropol-työkalulla, johon saatiin 14 vastausta. Kvalitatiivinen tutkimus tehtiin haastattelemalla kahta asiakasryhmän parissa työskentelevää asiantuntijaa, joista toinen toimii kotouttavan jälkihuollon sosiaaliohjaajana ja toinen kirkon nuorisodiakonina.

Tulosten mukaan moni omasi ystäviä, mutta koki ettei niitä ollut tarpeeksi. Lähes kaikki kaipasivat lisää suomalaisia ystäviä ja iso osa toivoi lisää ystäviä myös muista yksin tulleista nuorista. Yli kolmasosa koki, ettei heillä ollut yhtään ystävää, jonka kanssa voisi puhua myös vaikeista asioista. Tulosten mukaan vastaajat kokivat yksinäisyyttä mutta päivittäin vain hyvin harva.

Johtopäätöksinä todettiin, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kotouttavan jälkihuollon asiakkaat kaipaavat lisää kaikenlaisia ystävyyssuhteita sekä määrällisesti että laadullisesti, ja että he kokevat yksinäisyyttä. Tulosten pohjalta ehdotettiin työelämätaholle keinoja tukea asiakasryhmäänsä ystävyyssuhteiden luomisessa.

Asiasanat: jälkihuolto, yksinäisyys, ystävyys

ABSTRACT

Ivo Hackman & Maija Jääskeläinen

Friendships and loneliness of unaccompanied youth – Experiences of the clients of Integration services after-care in the Wellbeing services county of West Uusimaa

52 pages and 4 appendices

Spring 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social services, Diaconal Work & Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to determine what kind of friendships have Integration services after-care clients formed in Wellbeing services county of West Uusimaa. The aim was also to find out if there was loneliness among clients.

This study was done with mixed methods combining quantitative and qualitative research methods. Quantitative research was carried out with a questionnaire, using the Webropol online tool. 14 after-care clients responded to the questionnaire. Qualitative research was carried out by interviewing two professionals who had broad experience in working with this client group. These professionals were a social counselor at The Wellbeing services county of West Uusimaa Integrating after-care and a youth deacon.

According to our results, the participants felt that they did not have enough friendships. Almost all would like to have more Finnish friends, and most would also like to have more friends among other unaccompanied youth. More than one third experienced that they do not have a friend with whom they could share difficult concerns of their lives. Participants experienced loneliness but only few experienced it daily.

In conclusion, the clients of Integration services after-care in the Wellbeing services county of West Uusimaa would need more friendships. There is a clear need for both quantity and quality of friendships. Clients also experience loneliness. Based on these results, suggestions were made about how after-care services could support their clients in relation to friendships.

Keywords: after-care, friendship, loneliness

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 YKSIIN TULLEET NUORET JA KOTOUTTAVA JÄLKIHOULTO.....	6
2.1 Yksin tulleet nuoret.....	6
2.2 Yksin tulleiden nuorten taustaa ja nykytilanne Suomessa.....	7
2.3 Kotouttava jälkihuolto ja jälkihuollon asiakkuus	9
3 SOSIAALISET SUHTEET	11
3.1 Läheiset ja heikot sosiaaliset suhteet	11
3.2 Ystävyys	12
3.3 Yksin maahan tulleiden vertaissuhteet	12
3.4 Ylirajaiset ystävyysuhteet	15
3.5 Suomalaiset ystävät	16
3.6 Yksinäisyys.....	18
4 TARKOITUS JA TAVOITTEET	21
5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANIT	21
6 TUTKIMUSMENETELMÄT, AINEISTON KERUU- JA ANALYYSIMENETELMÄT	22
6.1 Tutkimus- ja aineiston keruumenetelmät	22
6.2 Aineiston analyysimenetelmät	24
7 TULOKSET	25
7.1 Vastajaat	25
7.2 Ystävyysuhteet	25
7.3 Suomalaiset ystävät	28
7.4 Yksinäisyys.....	30
7.5 Naisasiakkaat	33
7.6 Näkökulma seurakunnan ja julkisten sosiaalipalveluiden eroista	34
8 POHDINTA	35
8.1 Ystävyysuhteet	35
8.2 Suomalaiset ystävät	37
8.3 Yksinäisyys.....	38
8.4 Yhteenveto yhteistyötaholle.....	40
8.5 Opinnäytetyön eettisyys	42
8.6 Opinnäytetyön reliabiliteetti ja valideetti.....	42
8.7 Ammatillinen pohdinta ja jatkotutkimusaiheet.....	44
LÄHTEET.....	47
LIITE 1. KYSELYLOMAKE	53
LIITE 2. LUVN ASIANTUNTIJAN HAASTATTELUKYSYMYKSET	56
LIITE 3. ESPOONLAHDEN SEURAKUNNAN NUORISODIAKONIN HAASTATTELUKYSYMYKSET	57

1 JOHDANTO

Kotouttavan jälkihuollon asiakkaat ovat alaikäisinä ilman huoltajaa Suomesta kansainvälistä suojelua hakeneita, tällä hetkellä 18–24-vuotiaita nuoria aikuisia. Jotkut heistä ovat saaneet pakolaisaseman osana Suomen pakolaiskiintiötä, osalle on myönnetty turvapaikka tai oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella. Heistä on tullut kotouttavan jälkihuollon asiakkaita täytettyään 18 vuotta ja muutettuaan omilleen sijaishuollon asumisyksiköstä. (Suomen Pakolaisapu, i.a.; Kotoutumisen osaamiskeskus, i.a.)

Tutkimme opinnäytetyössämme, millaisia sosiaalisia suhteita Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen (LUVN) Maahanmuuttajapalveluiden kotouttavan jälkihuollon asiakkaille on Suomessa muodostunut. Lisäksi halusimme selvittää asiakasryhmän mahdollisia yksinäisyyden kokemuksia. Asiakasryhmä oli meille molemmille tuttu, sillä toinen meistä oli keväällä ja kesällä 2022 LUVN Maahanmuuttajapalveluiden kotouttavan jälkihuollon tiimissä opintoharjoittelujaksolla ja toinen kesällä 2022 kesätyöntekijänä. Saimmekin idean opinnäytetyön aiheellemme kokemuksistamme tiimissä. Ehdotimme aihetta työelämätaholle, jossa aihe koettiin tärkeäksi ja saimme heidät yhteistyökumppaniksemme.

Osalla asiakkaista on sukulaisia Suomessa tai tukiperhe tai -henkilö, mutta joillakin heistä ainoat luottamukselliset aikuiskontaktit maassa ovat heidän omat työntekijänsä kotouttavassa jälkihuollossa. Huomasimme, että omatyöntekijän asiakastapaamisilla aikaa kuluu paljon asumis-, talous- ja maahanmuuttovirastoasioiden hoitamiseen, eikä sosiaalisten suhteiden kartoittamiselle ja niistä keskustelulle usein jäänyt aikaa tai se saattoi jäädä herkästi pinnallisemmalle tasolle. Vaikka alkuhaastattelussa ja vuosittain päivitettävässä asiakassuunnitelmassa kartoitetaan myös sosiaalisia suhteita, jää tämä puoli usein liian vähälle huomiolle. Yksinäisyyden kokemukset ja koettu sosiaalisten kontaktien puute ovat aiheita, jotka nuori saattaa kokea hankalaksi ottaa itse puheeksi tai niistä kysyttäessä selittää tilanteen ”parhain päin”. Jäimme pohtimaan, millaisia sosiaalisia suhteita asiakkailla on, kokevatko he yksinäisyyttä tai kaipaavatko he

tukea jollain tietyllä sosiaalisen elämän osa-alueella, esimerkiksi kontaktien luomisessa valtaväestöön. Rajaamme sosiaalisten suhteiden tutkimisen Suomessa oleviin ystävyys-suhteisiin. Ystävyys-suhteet ovat osa henkilön kokemaa arkipäivää ja siksi tärkeä hyvinvointia tuottava ja yksinäisyyttä ehkäisevä tekijä.

2 YKSIIN TULLEET NUORET JA KOTOUTTAVA JÄLKIHUOLTO

2.1 Yksin tulleet nuoret

Yksin alaikäisinä ilman huoltajaa maahan tulleista lapsista ja nuorista käytetään useita eri termejä. Käytämme opinnäytetyössämme termiä yksin tulleet nuoret, sillä se on lyhyt ja ytimekäs sekä neutraali. Yksin tulleet nuoret ovat hakeneet kansainvälistä suojelua eli turvapaikkaa kuten muutkin turvapaikanhakijat. Suurin osa turvapaikanhakijoista saa turvapaikan toissijaisen suojelun perusteella ja vain pieni osaa saa YK:n pakolaissopimuksen mukaisen pakolaisstatuksen. (Suomen Pakolaisapu, i.a.) Oleskelulupa voidaan myöntää myös yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella, jos kansainvälisen suojelun kriteerit eivät täyty. Lisäksi oleskelulupa voidaan myöntää myös tilapäisen suojelun perusteella, mutta tämä on tarkoitettu ainoastaan Ukrainasta sotaa pakeneville henkilöille (Maahanmuuttovirasto, 2023–a; (Maahanmuuttovirasto, 2023–b).

Käytännössä konfliktialueilta lähteneille myönnetään oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella, kun taas pakolaisstatuksen saamisen ehtona on henkilökohtainen vaino (Suomen Pakolaisapu, i.a.). Tavallisesti Suomeen saapuu vuosittain pari sataa yksin tullutta turvapaikkaa hakevaa lasta ja nuorta, poikkeuksena vuosi 2015, jolloin heitä oli yli 3000. Vuosien 2015–2016 aikana 84 prosenttia yksin tulleiden oleskelulupapäätöksistä oli myönteisiä. Osalle myönnetään turvapaikka, osalle oleskelulupa toissijaisen suojelun tai muun syyn perusteella. Oleskeluluvat ovat joko pysyviä tai määräaikaisia. (Anis & Esberg, 2018, s. 189.)

Yksin tulleita ei sijoiteta Suomessa aikuisten ja perheiden kanssa samaan vastaanottokeskukseen odottamaan oleskeluluvan saamista, vaan heidät sijoitetaan alaikäisyksikköön eli ryhmäkotiin. Ne ovat muita vastaanottoyksiköitä pienempiä ja henkilökuntaa on enemmän. Jos yksin tullut on saapunut Suomeen yhdessä turvapaikkaa hakevan täysi-ikäisen sukulaisen kanssa, voi hän asua tämän kanssa myös vastaanottokeskuksessa. Myös yksityismajoitus on mah-

dollista, mutta siihen vaaditaan sosiaalityöntekijän selvitys ja vastaanottokeskuksen johtajan hallintopäätös. Lapsen etu on alaikäisen sijoittamisessa etusijalla. (Maahanmuuttovirasto, 2023–c.)

Oleskeluluvan saatuaan yksin tulleet siirtyvät perheryhmäkotiin. Täysi-ikäistyttyään nuoret muuttavat omilleen ja moni heistä tarvitsee tukea selvitäkseen arjen haasteista. Tällöin heillä on sama oikeus jälkihuollon asiakkuuteen kuten suomalaisilla sijaishuoltoon sijoitetuilla nuorillakin. (Jälkihuolto, 2022.; Kotoutumisen osaamiskeskus, i.a.)

2.2 Yksin tulleiden nuorten taustaa ja nykytilanne Suomessa

Yksin tulleet lapset ja nuoret ovat erittäin haavoittuvaisessa asemassa oleva ryhmä. Pakolaisuus, ero läheisistä ja epävarma tulevaisuus aiheuttavat turvatomuutta ja ahdistusta. Moni heistä on traumatisoitunut. Osalla myös matka Suomeen on saattanut kestää kauan ja olla traumaattinen kokemus itsessään (Anis & Esberg, 2018, s. 191). Lisäksi yksin tulleet kokevat samanaikaisesti iso- ja muutoksia niin ympäristössä, kulttuurissa kuin sosiaalisissa suhteissakin (Kauko, 2018, s. 53). Heidän asemansa haavoittuvuutta lisää myös vähemmistöasema ja koettu rasismi Suomessa (de Arruda Camara ym., 2022, s. 47). Lähtömaita ovat muun muassa Afganistan, Irak, Syyria ja Somalia sekä monet muut kriisialueet. Valtaosa yksin tulleista on teini-ikäisiä poikia, mutta saapuvien joukossa on myös hyvin pieniä lapsia. (Kuusisto-Arponen, 2016, s. 89.) Ukrainan sota on lisännyt pakolaisten määrää Suomessa ja heidän joukossaan on myös yksin tulleita lapsia ja nuoria. Maahanmuuttoviraston tekemän tilaston mukaan Suomi on myöntänyt oleskeluluvan tähän mennessä noin 120 Ukrainasta yksin tulleelle alaikäiselle (Maahanmuuttovirasto, 2023–d).

Yksin tulleet ovat taustoiltaan hyvin moninainen ryhmä. Suurin osa on kuitenkin lähetetty turvaan esimerkiksi kotimaan heikon turvallisuustilanteen, vainottuun vähemmistöryhmään kuulumisen, perheenjäsenen poliittisen aktiivisuuden tai kunniaväkivallan uhan vuoksi. Osa pakenee oman perheen tai lähipiirin väkivaltaa. Heidän kokemuksensa kotimaassaan ovat myös erilaisia. Osa on saattanut

todistaa läheisensä tappamista tai kiduttamista tai olla itse väkivallan uhri. Yksin tulleita yhdistää kuitenkin se, että he kaikki hakevat turvaa kaukaa kotoa ja ovat menettäneet perheensä ja kotinsa. (Hallinen, 2017, s. 5.)

Yksin tulleet ovat vaikeassa tilanteessa myös turvapaikkaprosessin ja kotoutumisvaiheen kannalta, jotka kuormittavat heitä monista syistä. Esimerkiksi perheenyhdistäminen on nykyisen ulkomaalaislain vuoksi Suomessa hyvin vaikeaa ja yksin tulleille miltei mahdotonta. Turvapaikkaprosessit saattavat pitkittyä, jolloin epävarmuus tulevasta kuormittaa. Maahanmuuttovirasto saattaa myöntää alaikäiselle turvapaikanhakijalle vain vuoden mittaisen oleskeluluvan ja jatkopäätökset voivat olla vain yhden tai kahden vuoden mittaisia (THL, i.a.; Kauko, 2018–a, s. 114).

Kotoutuminen uuteen kotimaahan on yksin tulleille omanlaisensa prosessi. Heidän kohdallaan voidaan puhua niin sanotusta pakotetusta maahanmuutosta, koska he eivät ole voineet itse valita miten, milloin, mihin ja kenen kanssa he lähtevät. Suomessa pakotettu muuttaminen jatkuu, sillä turvapaikkaprosessin vaihe ja hakijan ikä limittyvät hallinnollisiin käytäntöihin, kun oleskeluluvan saatuaan yksin tulleet siirtyvät perheryhmäkotiin. Tämän vuoksi turvapaikan saaminen ei ole aina pelkästään positiivinen asia. Pahimmassa tapauksessa ryhmäkodissa luodut tärkeät suhteet katkeavat toiselle paikkakunnalle muuton seurauksena lisäten lapsen tai nuoren yksinäisyyttä (Kauko, 2018–b, 60; Kauko, 2018–a, s. 103–104.)

Kotouttavan jälkihuollon asiakkaista eli yksin tulleista, täysi-ikäistyneistä nuorista on niukalti tutkimustietoa. Asiakasryhmästä on tehty kuitenkin Pro gradu – tutkielmia useammassa Suomen yliopistossa. Yksin tulleista nuorista oleva tutkimustieto keskittyy pääasiassa maahantulovaiheeseen tai maassa asumisen alkuvuosiin.

2.3 Kotouttava jälkihuolto ja jälkihuollon asiakkuus

Laissa kotoutumisen edistämisestä määrätään, että yksin tulleella lapsella tai nuorella on oikeus olla tukitoimien piirissä, kunnes tämä täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. (L 1386/2010 27. §) Täyttäessään 18 vuotta hänellä on siis lainmukainen oikeus saada kotouttavaa jälkihuoltoa. Asiakkaalle eli nuorelle itselleen jälkihuollon vastaanottaminen on vapaaehtoista. Asiakkuuden voi keskeyttää ennen 25. ikävuotta, jos asiakas niin tahtoo tai jos hän on saanut Suomen kansalaisuuden. Myös tilapäistä suojelua saavilla on mahdollisuus kotouttavan jälkihuollon asiakkuuteen. (henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2023.) Laissa kotoutumisen edistämisestä (L 1386/2010 30. §) säädetään, että kuntien (nykyisin hyvinvointialueiden) vastuulla on järjestää kotoutumispalvelut maahan muuttaneille sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Hyvinvointialueet määrittävät siis itse kotouttavan jälkihuollon palvelunsa sisällön ja resurssit.

Jälkihuollon asiakkaana nuori saa oman työntekijän, joka tukee häntä itsenäisessä elämässä. Tarjottava tuki on asiakaslähtöistä, nuoren tuen tarpeista lähtevää. Asiakkuuden alussa se voi olla hyvinkin intensiivistä ja harventua myöhemmin tuen tarpeen vähentyessä. Kotouttava jälkihuolto on palveluna monipuolinen. Nuorta tuetaan asumisen, koulutuksen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn, terveydenhuollon sekä toimeentulon suhteen. Kotouttavassa jälkihuollossa asiakkaita tuetaan myös maahanmuuttoon liittyvissä asioissa, kuten oleskelulupahakemusten tekemisessä ja perheenyhdistämiseen liittyvissä asioissa. Käytännössä nuori voi siis kääntyä oman työntekijänsä puoleen missä asiassa tahansa. Jos asia vaatii muiden tahojen asiantuntemusta ja apua, ohjaa työntekijä nuoren tarvittavaan palveluun. Esimerkiksi nuori saattaa kertoa kaipaavansa tukiperhettä, jolloin työntekijä voi auttaa häntä ottamaan yhteyttä tukiperhetoimintaa järjestävään tahoon. Jälkihuollon perustana toimii säännöllisesti päivitettävä yksilöllinen asiakassuunnitelma. (Jälkihuolto, 2022; Kotoutumisen osaamiskeskus, i.a.)

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen (LUVN) maahanmuuttajapalveluissa kotouttavan jälkihuollon useimmilla asiakkailla on oma sosiaalityöntekijä ja sosiaa-

liohjaaja, osalla ainoastaan sosiaaliohjaaja. Lisäksi tiimissä työskentelee myös yksi ohjaaja. Pääasiallista tukea asiakkaat saavat sosiaaliohjaajaltaan, jota he tapaavat säännöllisesti joko toimistolla tai etänä puhelimitse tai Microsoft Teamsin välityksellä. Asiakkaan toiveesta tapaamiset voidaan järjestää satunnaisesti myös muualla, esimerkiksi kahvilassa. Tarvittaessa sosiaaliohjaaja voi lähteä myös asiakkaan tueksi esimerkiksi TE-toimistoon tai vaikkapa tutustumaan uuteen harrastukseen. Tiivistä tukea tarvitsevien asiakkaiden sosiaaliohjaus on toteutettu ostopalveluna muun muassa Ehjä ry:ltä ja NAL-palveluilta. (henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2023.)

LUVN kotouttavan jälkihuollon sosiaaliohjaaja ja johtava sosiaalityöntekijä kertovat, että asiakkaiden sosiaalisia suhteita on tarkoitus kartoittaa kerran vuodessa päivitettävän asiakassuunnitelman yhteydessä. Tällöin asiakas tekee verkostokartan, johon tämä voi piirtää sosiaalisen verkostonsa, esimerkiksi sukulaiset, perhe, koulukaverit ja muut tärkeät ihmiset. Sosiaaliohjaaja kuitenkin kertoo, ettei hän ole käyttänyt verkostokarttaa, koska aika ei ole riittänyt siihen. Lisäksi asiakassuunnitelma ja palvelutarpeenarviointi tehdään nykyisin usein etänä, jolloin verkostokartan piirtäminen ei onnistu. Kummassakin, sekä asiakassuunnitelmassa että palvelutarpeenarvioinnissa kysytään kyllä, onko asiakkaalla kavereita. Syvempää keskustelua aiheesta, esimerkiksi ystävyyssuhteiden laadusta, ei kuitenkaan useimmiten ehditä käydä. (henkilökohtainen tiedonanto 13.4.2023.)

Sosiaaliohjaajan mukaan joskus asiakkaan ongelmat juontavat yksinäisyydestä. Tällöin he ohjaavat tämän paikkoihin, joissa on mahdollisuus tutustua muihin nuoriin, esimerkiksi YEE-hankkeen Olohuoneeseen tai Tyttöjen taloon. Tarvittaessa sosiaaliohjaaja voi lähteä asiakkaan mukaan tutustumaan eri paikkoihin, mutta vähäisten ajallisten resurssien vuoksi se on haaste. (henkilökohtainen tiedonanto 13.4.2023.)

3 SOSIAALISET SUHTEET

3.1 Läheiset ja heikot sosiaaliset suhteet

Sosiaalisista suhteista puhuttaessa tarkoitetaan ihmisten välisiä suhteita. Sosiaalinen kuuluminen ryhmään ja ryhmiin on ihmisen perustarve. Kuulumisella tarkoitetaan ihmisen halua muodostaa ja ylläpitää myönteisiä siteitä toiseen henkilöön tai ryhmään. Kuuluminen on tunne, jossa henkilö kokee tulevansa hyväksytyksi sellaisenaan ja tuntee olonsa turvalliseksi. Kansalaisuus tai tunnustettu jäsenyys ryhmässä ei itsessään riitä kuulumisen tunteen syntyyn. Pelkkä vuorovaikutus, esimerkiksi samassa opiskeluryhmässä olevien kesken, ei siis riitä suhteen kehittymiseen, vaan suhteen on oltava osapuolillensa merkityksellinen. (Kokkonen ym., 2019, s. 95.)

Sosiaaliset suhteet voidaan jakaa karkeasti läheisiin ja heikkoihin vuorovaikutussuhteisiin. Läheisillä suhteilla tarkoitetaan useimmiten perheenjäseniä ja läheisiä ystäviä. Lotta Kokkosen väitöskirjan *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet, Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestä uuteen sosiaaliseen ympäristöön* tutkimusaineistossa haastateltavat määrittivät suhteiden läheisyyden välittämiseksi, huolenpidoksi ja ylipäänsä positiivisiksi tunteiksi läheiseksi kokemaansa henkilöä kohtaan. (Kokkonen, 2010, s. 49–50) Heikkoihin vuorovaikutussuhteisiin puolestaan lukeutuivat kaikki muut vuorovaikutussuhteet, kuten esimerkiksi tuttavat, naapurit, viranomaiskontaktit jne. (Kokkonen, 2010, s. 92). Vuorovaikutussuhteiden heikkous ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät ne voisi olla merkityksellisiä. Esimerkiksi kyseisessä Kokkosen tutkimuksessa haastateltavat pakolaiset olivat kokeneet heikoista vuorovaikutussuhteista, kuten sosiaaliviranomaisilta ja opettajilta saaman sosiaalisen tuen hyvin tärkeäksi elämänhallinnan tunteen saavuttamisen kannalta (Kokkonen, 2010, s. 99).

3.2 Ystävyys

Tutkimme opinnäytetyössämme ystävyysuhteita eli läheisiä suhteita. Ystävyyttä on kuitenkin hankala määritellä yksiselitteisesti ja eri tutkijat ovatkin jaotelleet ystävyys- ja kaverisuhteita hiukan toisistaan poiketen. Lisäksi ystävyyttä ja sen tasoja on monien tutkijoiden, muun muassa Daintonin, Zelleyn ja Langanin (2003), mukaan vaikea rajata, koska ihmiset määrittelevät sen eri tavoin (Kokkonen, 2010, s. 77).

Myös eri kulttuureissa ja kielissä sana ystävä käsitetään eri tavoilla. On kuitenkin löydetty myös viitteitä ystävyuden määritelmän universaaleista piirteistä. Maeda ja Ritchie ovat tehneet tutkimuksen japanilaisten opiskelijoiden ystävyysuhteista, jossa he löysivät erojen lisäksi myös yhteneväisyyksiä japanilaisen ja läntisen ystävyyskäsitteen välillä. Kaikissa kulttuureissa ihmiset toivovat näiden tutkijoiden mukaan ystävyysuhteilta erityisesti ymmärrystä, apua ja hauskanpitoa (Maeda & Ritchie, 2003, s. 582). Koska määritelmä ei ole yksiselitteinen ja koska vastaajajoukkomme suomen kielen taito on tasoltaan vaihteleva, määrittelimme tutkimuksen saatekirjeessämme ystävänsä mahdollisimman yksinkertaisesti sellaiseksi kaveriksi, jonka kanssa on tekemisissä ja jonka kokee tärkeäksi. Jätimme vastaajien itsensä arvioitavaksi, keitä he siihen sisällyttivät.

3.3 Yksin maahan tulleiden vertaissuhteet

Useiden tutkimusten mukaan vertaissuhteet ovat tärkeitä yksin tulleille nuorille. Samankaltaiset kokemukset sekä yhteiset perinteet ja kieli merkitsevät sosiaalisten suhteiden muodostumisessa enemmän kuin sama kansallisuus tai lähtömaa. Yksin tulleiden lasten välisille suhteille on leimallista toveruus ja tasaveraisuus, jossa iällä tai taustalla ei ole merkitystä. (Anis & Esberg, 2018, s. 199.)

Hanna Ahtiainen on tutkinut 20–25-vuotiaiden maahanmuuttajanuorten sosiaalisia suhteita Pro gradu -tutkielmassaan. Nuorten elämässä yleisestikin ystävyys- ja kaverisuhteilla on tärkeä merkitys sekä nuorille itselleen että heidän

nuoruusiän kehityksensä kannalta. Toimivat sosiaaliset suhteet voivat olla merkittävä tekijä maahanmuuttajanuoren sopeutumisessa uuteen ympäristöön ja niiden puuttuminen voi haitata hyvinvointia. (Ahtiainen, 2019, s. 18.) Sosiaaliset suhteet luovat emotionaalisen osallisuuden, turvallisuuden ja sosiaalisen tuen kokemuksia, jotka ovat tärkeitä etenkin nuorten hyvinvoinnille. Ahtiaisen tutkimuksessa erityisesti Suomeen yksin tulleilla haastateltavilla sosiaalisten suhteiden merkitys korostui. (Ahtiainen, 2019, s. 37.) Myös Lotta Kokkosen (2010, s. 84) väitöskirjassa nousee esiin ystävien vahva merkitys niillä haastateltavilla, joilla ei ollut perhettä Suomessa. Ystävyysuhteet usein jopa korvasivat tai vähintään täydensivät perhe- ja sukulaisuussuhteita.

Aiemmin Suomessa tehdyissä tutkimuksissa on noussut esiin, että maahanmuuttaneiden ystävät edustavat useimmiten samaa etnistä tai kulttuurista ryhmää. Koetun samankaltaisuuden kokemuksen on nähty olevan tärkeä tekijä empatian heräämisessä toista henkilöä kohtaan. Kokkosen tutkimusaineistossa nousi esiin, että samankaltaisia asioita kokeneet halusivat auttaa toisiaan ja toisaalta kokivat, että heidän oli vastavuoroisesti helppo ottaa myös itse apua vastaan samankaltaisiltaan (Kokkonen 2010, s. 84).

Ystävyysuhteita syntyykin herkästi nuorten välille heidän asuessaan ryhmä- tai perheryhmäkodissa (Anis & Esberg, 2018, s. 199). Ystävyden syntyminen ei kuitenkaan ole aina niin yksinkertainen asia. Henri Odonera ja Marja Peltola tutkivat nuorten turvapaikanhakijoiden asumisyksikössä asuvien nuorten sosiaalisia suhteita ja osassa haastatteluissa nousi esiin läheisten ystävien puute. Sama kansalaisuus ja elämäntilanne ei automaattisesti riittänyt yhdistämään tarpeeksi syvemmän ystävyuden synnylle, jos tausta, kielitaito ja kiinnostuksen kohteet olivat erilaisia. (Odonera & Peltola, 2017, s. 30.)

Yksin tulleiden välisiin ystävyysuhteisiin liittyy myös eräs ominaispiirre. De Aruda Camaran ym. tutkimuksessa nousi esiin yksin tulleiden parissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden ja perheryhmäkodin ohjaajien kokemus, että ryhmä- ja perheryhmäkodeissa nuoret eivät kerro toisilleen vaikeista, asemaansa liittyvistä tunteistaan. Yhdeksi syyksi arveltiin, että nuoret eivät tahdo kuormittaa huolillaan ja murheillaan samassa tilanteessa olevia ystäviään. Esimerkiksi koti-

ikävän ja turvapaikkaprosessiin liittyvän stressin voidaan todeta koskettavan heistä jokaista mutta siitä ei haluta puhua samassa tilanteessa olevien ystävien kanssa, jotta vältettäisiin herättämästä samaa ikävän ja huolen tunnetta toisessa. (de Arruda Camara ym., 2022 , s. 58.)

LUVN maahanmuuttajapalveluiden kotouttavan jälkihuollon asiakkaille tarjotaan vapaaehtoista ryhmätoimintaa tiimin sosiaaliohjaajien järjestämänä, jotta kaikilla asiakkailla olisi mahdollisuus solmia vertaissuhteita muihin yksin tulleisiin. Olimme toiminnassa mukana, ja koimme, että nämä tapahtumat olivat osallistuville nuorille tärkeitä. Osallistumisprosentti näissä tapahtumissa jäi usein kuitenkin pieneksi ja osallistujina oli ainoastaan miesasiakkaita niissä muutamassa tapaamisessa, joissa olimme läsnä. Syitä pienelle osallistujamäärälle on varmasti useita. Naisasiakkaita on kotouttavassa jälkihuollossa hyvin vähän, joten heidän osallistumattomuutensa selittyy pitkälti tällä. Toisaalta moni yksin tullut tulee kuitenkin kulttuureista, joissa naisten sosiaalinen vuorovaikutus on miehiä rajoittuneempaa. Tämä näkyi muun muassa Helanderin ja Mikkosen julkaisussa niin, että ryhmä- ja perheryhmäkotien työntekijät kertoivat joutuneensa paljon rohkaisemaan ja tukemaan tyttöjä, jotta nämä tottuivat kulkemaan itsekseen (Helander & Mikkonen, 2002, s. 94).

Karen Millsin tutkimuksessa yksin tulleiden nuorten suhtautumisessa ryhmätoimintaan oli sukupuolten välillä eroja. Naispuolisille yksin tulleille oli tärkeää, että tapahtuma järjestettiin ainoastaan tytöille ja naisille. Naiset olivat myös miehiä kiinnostuneempia osallistumaan terapeuttiseen toimintaan esimerkiksi draaman ja taiteen avulla ja he kokivat tärkeänä, että saivat puhua ryhmässä vaikeistakin kokemuksista. Miesten välinen vuorovaikutus mahdollistui aktiviteettien, kuten erilaisten pelien pelaamisen, kautta, eivätkä he olleet yhtä kiinnostuneita terapeuttisemmasta toiminnasta kuin naiset. (Mills, 2011, s. 326–327.)

Kotouttavan jälkihuollon järjestämän ryhmätoiminnan lisäksi yksin tulleille nuorille on olemassa oma kohtaamispaikkansa. Helsingissä toimii YEE-hankkeen ylläpitämä Olohuone, joka on 18–25-vuotiaille yksin tulleille nuorille suunnattu matalan kynnyksen kohtaamispaikka (Diakonissalaitos, 19.4.2021), jonka olemassaolosta LUVN maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon työntekijät ovat

kertoneet asiakkailleen. Jälkihuollon asiakkailla on siis olemassa mahdollisuuksia tutustua muihin yksin tulleisiin nuoriin.

3.4 Ylirajaiset ystävyysuhteet

Ylirajaisilla suhteilla tarkoitetaan pelkistetysti vuorovaikutussuhteita, jotka ovat riippumattomia maantieteellisistä rajoista (Kokkonen, 2010, s. 177). Vaikka keskitymmekin työssämme ystävyysuhteisiin Suomessa, emme voi ohittaa sitä tosiasiaa, että osalla asiakkaista saattaa olla merkityksellisiä ystävyysuhteita lähtömaassaan tai muualla päin maailmaa ja että niiden olemassaololla on merkitystä sosiaalisten tarpeiden ja yksinäisyyden kokemuksen kannalta.

Veronika Honkasalon haastattelututkimuksessa nousi esiin, että vastaanottoyksikössä asuville nuorille kännykkä oli tärkeä väline, jonka avulla he ylläpitivät osallisuutta ylirajaisessa maailmassa ollessaan yhteydessä muualla asuviin tuttaviiin ja ystäviin (Honkasalo, 2017, s. 11). Viestintäteknologia tarjoaakin mahdollisuuden sosiaalisten suhteiden ylläpitoon, mutta ei ole tyydyttävien vaihtoehto. Pöyhösen ym. tutkimuksessa moni turvapaikanhakija ja pakolainen, jotka pitivät kännykän kautta yllä ylirajaisia ihmissuhteitaan, kaipasi fyysistä läsnäoloa, kasvokkain kohtaamista ja mahdollisuutta koskettaa ystävää tai läheistä. Lisäksi ylirajaisiin suhteisiin liittyy Pöyhösen mukaan huolta toisen osapuolen turvallisuudesta, jos tämä asuu konfliktialueella tai pakolaisleirillä, eikä ylirajainen yhteydenpito tällöin ole ainoastaan hyvinvointia tuottava tekijä. (Pöyhönen ym., 2019, s. 198.)

Lisäksi Kokkonen on tehnyt haastattelututkimuksessaan huomion, että pakolaisten ylirajaisiin suhteisiin liittyy kaipauksen ja yksinäisyyden tunteita, jotka vaikeuttavat kiinnittymistä uuteen sosiaaliseen ympäristöön. Toisaalta tutkimuksessa tuli myös ilmi, että lukuisista ylirajaisista suhteista huolimatta oli mahdollista kokea olevansa kiinnittynyt uuteen sosiaaliseen ympäristöön. (Kokkonen, 2010, s. 180.) Asia ei ole siis yksioikoinen.

Aku Hakulinen toteaa Pro gradu -tutkielmassaan, että yksin uudessa kulttuuris-
sa asuvalle nuorelle oman kulttuuriperimän ylläpito on tärkeää, koska se auttaa
tämän kehittymistä monikulttuuriseksi yksilöksi. Näin hän saa sekä kotikulttuu-
ristaan että uudesta kulttuurista välineitä tapoihin elää ja olla. Erityisen tärkeää
tämä on vasta itseään etsivälle nuorelle. (Hakulinen, 2013, s. 20.) Ylirajaiset
vuorovaikutussuhteet voivat olla siis samanaikaisesti sekä voimavara että yksi-
näisyyden kokemusta lisäävä tekijä.

3.5 Suomalaiset ystävät

Myös suomalaiset ikätoverit ovat osa yksin tulleiden vertaisryhmää. Maahan-
muuttajanuoret, joilla ei ole suomalaisia kavereita, voivat jäädä ulkopuolisiksi.
Suomalaiset ystävät saattavat edesauttaa sopeutumista ja suomen kielen op-
pimista sekä lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kulttuuritietoa. (Helander &
Mikkonen, 2002, s. 88, 94; Castaneda ym., 2018, s. 64). Shaw ja Watcher
(2021) tutkivat pakolaistaustaisten ihmisten kotoutumista sosiaalisten suhteiden
näkökulmasta. Heidän tutkimuksessaan yhdeksi merkittäväksi kokonaisuudeksi
nousivat kontaktit valtaväestöön. Tutkimuksen mukaan osallisuuden tunne ja
vuorovaikutussuhteet valtaväestöön olivat merkittäviä tekijöitä kotoutumisessa
(Shaw & Watcher, 2021).

Dandy ja Pe-Pua (2015) tutkivat Australiassa pakolaistaustaisten henkilöiden
kokemuksia sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta. Tässäkin tutkimuksessa tärkeä
osa oli henkilöiden ja valtaväestön välisillä vuorovaikutussuhteilla. Heidän mu-
kaansa positiivisilla suhteilla valtaväestöön oli monia positiivisia vaikutuksia.
Esimerkiksi henkilöt kokivat olevansa sosiaalisesti hyväksytyjä, sekä olevansa
osallisia yhteiskuntaan. Toisaalta valtaväestösuhteiden puute, tai negatiiviset
suhteet valtaväestöön olivat heidän mukaansa suuria riskitekijöitä sosiaalisen
eristyneisyyden kehittymiselle. (Dandy & Pe-Pua, 2015.)

Haastattelututkimuksessa pakolaistaustaisten aikuisten ystävyysuhteista tuli
ilmi, että suomalaisten ystävien olemassaolo koettiin tärkeäksi erityisesti suo-
men kielen oppimisen ja yhteiskuntaan kuulumisen kannalta. Osassa haastatel-

tavien puheenvuoroja nousi esiin ajatus, että suomalaisten ystävien omaaminen oli merkki sekä itselle että muille siitä, että hänet on hyväksytty osaksi yhteiskuntaa ja sen hetkistä sosiaalista ympäristöään. Haastateltavat toivoivat saavansa lisää suomalaisia ystäviä, myös ne, joilla oli jo ennestään niitä. Tutkimukseen osallistujat kokivat, että suomalaisten kanssa on vaikeaa luoda läheisiä ystävyys-suhteita, vaikkakin kanssakäyminen suomalaisten tuttavien ja kollegoiden kanssa sujui hyvin. (Kokkonen, 2010, s. 89, 91.)

Myös muissa tutkimuksissa on noussut esiin maahanmuuttajataustaisten toive ystäväydestä ja vuoro vaikuttaa kantaväestön kanssa. Oliver, Geuijen ja Dekker (2020) tutkivat Hollannissa turvapaikanhakijoiden ja valtaväestön edustajien välisiä ystävyys-suhteita. He päättelivät, että useimmiten nämä suhteet jäivät pinnalliselle ja väliaikaiselle tasolle, syvän ystävyys-suhteen muodostumisen sijaan. Ihmisten välisten suhteiden muodostumisessa eräs tärkeä tekijä lieneekin henkilöiden taustat. Erilaiset taustat erilaisine käytäntöineen ja arvoineen saattavatkin usein estää henkilöitä saavuttamasta syvää yhteistä ”maaperää”. (Oliver ym., 2020.)

Helanderin ja Mikkosen (2002) yksin tulleiden, ryhmäkodissa asuvien nuorten haastatteluissa nousi kuitenkin esiin, että suurimpia Suomen etnisiä vähemmistöryhmiä edustavat nuoret eivät kaikki kokeneet kaipaavansa suomalaisia ystäviä. Somaliasta yksin tulleet nuoret olivat saaneet paljon Suomessa asuvia somalialaisia ystäviä eikä osa heistä kokenut suurta tarvetta ystäväydestä suomalaisten kanssa. (Helander & Mikkonen, 2002, s. 95.) Erityisesti kotouttavan jälkihuollon asiakasryhmän kokemuksia valtaväestöön kuuluvien ystävyys-suhteiden merkityksestä ei kuitenkaan ole tutkittu Suomessa.

Antti Kivijärvi on tutkinut väitöskirjassaan etnisyyden merkityksistä nuorten vertaissuhteissa ja tehnyt havainnon, että rajanvedot kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä saattavat pysyä yllä osittain maahanmuuttajataustaisten nuorten osallisuuden kokemuksen puutteiden vuoksi. Kivijärvi teki väitöstutkimustaan nuorisotaloilla eri puolilla Suomea ja huomasi, että joissakin nuorisotaloissa toiminnan suunnittelu oli työntekijöiden ja kantaväestön nuorista koostuvan ydinjoukon käsissä. Maahanmuuttajataustaiset nuoret

olivat ikään kuin vierailijan roolissa kantaväestön hallitsemassa tilassa, käväisten nuorisotalolla pelaamassa keskenään pelejä, eivätkä näin ollen päässeet kokemaan osallisuutta sanan varsinaisessa mielessä. (Kivijärvi, 2015, s. 127.)

Kivijärven tutkimuksessa maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestöön kuuluvien nuorten keskinäinen vuorovaikutus rajoittui herkästi yhteisiin vapaa-ajan ryhmiin, eikä useimmiten syventynyt ystäväydeksi. Kivijärvi mainitsee myös Wulffin aiemman tutkimuksen, jossa todettiin, että nuorten läheisimmät ystävät kuuluvat samaan etniseen kategoriaan huolimatta laajempien kaveri- ja tuttavapiirien heterogeenisyydestä. (Kivijärvi, 2015, s. 121, 134.) Läheisen ystävyys-suhteen syntyminen kantaväestöön kuuluvan ja maahanmuuttajataustan omaavan välillä on siis epätavallista. Pelkistä kaveri- ja tuttavasuhteista on kuitenkin myös iloa ja hyötyä muun muassa sosiaalisen kuulumisen, kielitaidon ja kulttuuritietämyksen kannalta.

Kanadalaisessa kyselyaineistoon perustuvassa pitkittäistutkimuksessa todettiin, että maahan muuttaneiden ihmisten siteet kantaväestöön muotoutuivat alle kymmenessä vuodessa, jonka jälkeen niitä syntyi vain niukalti tai ne alkoivat jopa vähetä. Tähän saattaa olla monta selitystä. Yksi on se, että maassaolon pitkittyminen johtaa etnisen identiteetin vahvistumiseen, joka johtaa tiiviisiin suhteisiin oman etnisen ryhmän jäsenten kanssa. Toinen selitys saattaa olla, että yksilöiden sosiaaliset verkostot yksinkertaisesti muotoutuvat valmiiksi jo muutamana vuoden aikana. Epämuodollisilla siteillä on yleisestikin taipumus vähetä siirtymässä aikuisuuteen, jolloin tuttavuudet ja kaveruudet hiipuvat. (Kivijärvi, 2015, s. 129.)

3.6 Yksinäisyys

Yksinäisyys on valitettavan laaja ilmiö nykyään yhteiskunnassamme. Siltä ei kukaan ole kokonaan turvassa, koska se on täysin subjektiivinen kokemus. Yksinäisyys jää usein piiloon, koska siihen liittyy häpeää. Toimiessamme LUVN kotouttavassa jälkihuollossa aloimme pohtia ilmiötä tässä erityisen haavoittavassa asemassa olevien nuorten viiteryhmissä.

Yksinäisyyden tunne on ahdistava, subjektiivinen tunne erillisyydestä ja ulkopuolisuudesta, joka on ihmisen hyvinvoinnille aina haitallista. Yksinäisyyden tunne heikentää merkittävästi terveyttä ja elämänlaatua. Yksinäisyyden kokemukset voivat ilmetä suurien elämänmuutoksien kohdalla, kun esimerkiksi muuttaa uudelle paikkakunnalle. Yksinäisyyden kokemus voi johtua myös elämän aikana koetuista menetyksistä, kaltoinkohtelusta tai epäonnistumisista. (Helsinki Missio, i.a.)

Yksinäisyys voidaan jakaa sosiaaliseen ja emotionaaliseen yksinäisyyteen. Sosiaalisessa yksinäisyydessä tärkeät ihmissuhteet ja sosiaaliset verkostot ovat vähäisiä tai puuttuvat kokonaan. Emotionaalisessa yksinäisyydessä on kyse sosiaalisten suhteiden laadusta. Siitä, että koemme tulevamme nähdyiksi sellaisina kuin olemme jo olemassa olevissa ihmissuhteissamme ja että koemme niissä yhteenkuuluvuutta ja merkityksellisyyttä. (Helsinki Missio, i.a.)

Herz ja Lalander (2017) tutkivat yksin maahan tulleiden kokemuksia yksinäisyydestä Ruotsissa. Heidän mukaansa yksinäisyyttä ei tulisi tarkastella pysyvänä tilana. Se on tilannesidonnainen tunne, joka muuttuu elämäntilanteiden kautta. Heidän mukaansa yksinäisyys usein muodostuu henkilön ja yhteiskunnan välisestä kuilusta. Siksi yksinäisyyttä ilmiönä tulisikin lähestyä yksilöiden välisten suhteiden kautta, arkipäiväiset ihmiskontaktit ovat ilmiön keskiössä. Tutkimuksessa nousi esiin myös toinen tärkeä asia; henkilön yksinäisyyden kokemuksen muodostumista saattaa edistää ympäröivä yhteiskunta, sekä hänen kokemansa mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään. Mikäli yhteiskunta kohtelee häntä objektina, haastavan viiteryhmän edustajana, voi helposti syntyä ulkopuolisuuden tunnetta. Henkilön inhimillinen kohtaaminen yksilönä on erittäin tärkeää ja merkittävä vastavoima ulkopuolisuuden kokemuksen syntymiselle. (Herz & Lalander, 2017.)

Outi Kauko on tutkinut yksin maahan tulleiden lasten ja nuorten yksinäisyyden kokemuksia. Luonnollisesti perheen, erityisesti äidin fyysinen poissaolo koettiin tärkeimmäksi yksinäisyyden aiheuttajaksi. Lisäksi ystävien ja sitä kautta tekemisen puute aiheuttivat yksinäisyyden kokemuksia. Osa haastatelluista mainitsi

myös rasmin kohteeksi joutumisen yhtenä yksinäisyyden tunteen aiheuttajana. Tällöin yksinäisyyden kokemus kytkeytyi suomalaisiin ja suomalaiseen yhteiskuntaan. (Kauko, 2015, s. 38–40.) Tutkimuksessa oli haastateltu alaikäisiä, eli yhä asumislaitoksessa asuvia lapsia ja nuoria. Kokemukset yksinäisyydestä voivat olla siis erilaisia kuin tutkimusryhmällämme, täysi-ikäisillä ja itsenäisesti asuvilla kotouttavan jälkihuollon piirissä olevilla nuorilla aikuisilla.

Suomen Punaisen ristin julkaisuun *Olen turvassa, mutta yksin* on kerätty yksin tulleiden nuorten, jotka ovat jo nuoria aikuisia, puheenvuoroja matkastaan ja asettumisestaan Suomeen. Näissä puheenvuoroissa näkyy samoja teemoja kuin Kaukon tutkimuksessa, mutta yksinäisyydestä puhutaan syvällisemmin. Eräässä puheenvuorossa todetaan, että vaikeinta yksin tulleena Suomessa elämisessä on yksinäisyys ja pakolaisuus, se että ihmiset kohtelevat pakolaisena eivätkä henkilönä. (Suomen Punainen Risti, 2019, s. 36.)

Eräässä toisessa puheenvuorossa kertoja puolestaan totesi tuntevansa itsensä yksinäiseksi ja pelkäävänsä sen olevan ”sairaalloista”, koska Suomessa ei ole samanlaista yhteisöllisyyttä kuin kotimaassa (Suomen punainen risti, 2019, s. 48). Monen yksin tulleen kotikulttuuri edustaa yhteisöllistä kulttuuria, joissa perheen ja suvun merkitys suhteessa yksilöön on korostunut ja siksi eläminen yksilöllisessä kulttuurissa saattaa lisätä yksinäisyyden, koti-ikävä ja tyhjyyden kokemusta (de Arruda Camara ym., 2022, s. 55). Yksinäisyyden kokemus näkyi vahvasti monissa *Olen turvassa, mutta yksin* -teoksen puheenvuoroissa. Perheestä erossa olo koettiin selvästi yhä nuorena, itsenäistyneenä aikuisena hyvin vaikeana asiana.

4 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tarkoitus oli tutkia LUVN maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon asiakkaiden ystävyys-suhteita Suomessa ja heidän mahdollisia yksinäisyyden kokemuksiaan. Tavoitteenamme oli, että työelämätahomme LUVN maahanmuuttajapalveluiden kotouttavan jälkihuollon tiimi saisi lisätietoa asiakkaidensa sosiaalisista -, erityisesti ystävyys-suhteista. Esitämme opinnäytetyömme pohdintaluvussa ajatuksia, joilla tiimi voisi tukea asiakkaitaan ystävystymisen näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia sosiaalisia, erityisesti ystävyys-suhteita LUVN maahanmuuttajapalveluiden kotouttavan jälkihuollon asiakkaille on muodostunut Suomessa?
2. Esiintyykö asiakaskunnan keskuudessa yksinäisyyttä?

5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANIT

Teimme opinnäytetyömme yhteistyössä LUVN maahanmuuttajapalveluiden kotouttavan jälkihuollon kanssa. Kotouttavassa jälkihuollossa työskentelee sosiaaliohjaajia, sosiaalityöntekijöitä sekä yksi ohjaaja. Asiakasryhmä koostuu yksin alaikäisenä Suomeen tulleista nuorista. Espoon kaupungin mukaan Suomeen alaikäisenä ilman huoltajaa saapunut 18–24-vuotias nuori voi saada jälkihuollon palveluja, esimerkiksi tukea itsenäiseen elämään, työhön ja opiskeluun (Espoo, i.a.). Jälkihuollon asiakkaita on noin 150.

Konsultoimme kyselylomakkeen laatimisen yhteydessä jälkihuollon työntekijöitä saadaksemme heiltä mielipiteitä ja korjausehdotuksia. Jälkihuollon sosiaalioh-

jaajat toteuttivat asiakastapaamisen yhteydessä tutkimuksemme kyselylomakkeen asiakkaan kanssa. Tästä on kerrottu lisää luvussa 6.1. Lisäksi yksi tiimin sosiaaliohjaajista toimi henkilökohtaisena tiedonantajanamme teoriaosuuden luvuissa 2.3 ja 2.4. Toivomme, että opinnäytetyömme voisi osaltaan tuottaa tärkeää tietoa kotouttavalle jälkihuollolle. Usein kotouttava työ jälkihuollossa keskittyy pääosin käytännön asioiden hoitamiseen, eikä ajallista resurssia useinkaan ole paneutua esimerkiksi asiakkaan kokemukseen omista sosiaalisista suhteistaan Suomessa. Toivoimme voivamme hieman raottaa verhoa tähän maailmaan.

6 TUTKIMUSMENETELMÄT, AINEISTON KERUU- JA ANALYYSIMENETELMÄT

6.1 Tutkimus- ja aineiston keruumenetelmät

Opinnäytetyön tutkimus on toteutettu monimenetelmäisenä ja siinä on käytetty sekä kvantitatiivista, että kvalitatiivista tutkimusta. Perusjoukko oli LUVN maahanmuuttajapalveluiden ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tulleiden jälkihuollon asiakkaat. Perusjoukon koko on noin 150 henkilöä. Päädyimme määrällisessä osiossamme otantatutkimukseen, sillä koko perusjoukon tutkiminen oli tapauksessamme mahdotonta. Yhteistyökumppanimme LUVN kotouttavan jälkihuollon sosiaaliohjaajat toteuttivat kyselyn, eikä heillä ollut mahdollisuuksia tavoittaa kuin osaa perusjoukosta tutkimuksen äärelle. Otanta valikoitui asiakkaista, jotka olivat tavoitettavissa asiakastapaamisten ja ryhmätoiminnan kautta. Aikanäkökulmasta opinnäytetyömme edustaa poikkileikkaustutkimusta.

Keräsimme aineiston työssämme kyselylomakkeella (Liite 1), sekä kahdella asiantuntijahaastattelulla. Haastatellut asiantuntijat olivat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen (LUVN) maahanmuuttajapalveluiden kotouttavan jälkihuollon sosiaaliohjaaja, sekä Espoonlahden seurakunnan nuorisodiakoni. LUVN asian-

tuntija on työskennellyt maahanmuuttotyössä noin yhdeksän vuotta, ja kotouttavassa jälkihuollossa 1,5 vuotta. Haastattelu (Liite 2) toteutettiin helmikuussa 2023. Espoonlahden seurakunnan asiantuntija on tehnyt yksin maahan tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden parissa työtä vuodesta 2015 lähtien. Hän on myös työskennellyt maahanmuuttotyössä yleisesti eri-ikäisten ja taustaisten nuorten parissa. Haastattelu (Liite 3) toteutui maaliskuussa 2023. Kysymykset laadittiin kyselylomakevastausten analysoinnin jälkeen. Haastattelukysymykset laadittiin sillä ajatuksella, että niiden kautta pyrittiin saamaan arvokasta lisätietoa tutkimiimme ilmiöihin saatuamme niukasti vastauksia kyselylomakkeeseen.

Kyselylomakkeessa oli kymmenen (10) kysymystä. Näistä neljä (4) oli avoimia kysymyksiä, loput joko monivalinta- tai asenneasteikkokysymyksiä. Käytimme paljon aikaa pohtiessamme kyselylomakkeen rakennetta, sekä itse kysymyksiä. Koimme tärkeäksi, että kysymyksiä ei ole liikaa. Kieliasun, sekä vastausvaihtoehtojen selkeys, sekä yksiselitteisyys olivat myös tärkeitä asioita kysymyksiä laadittaessa. Rajasimme tarkoin, mitä halusimme tietää, ja pyrimme kysymykseen, jolla tähän voisi yksiselitteisesti vastata. Saimme ohjaavalta opettajalta konsultaatioapua kyselylomakkeen laadinnassa niin tekniseltä, kuin sisällölliseltä kannalta. Kyselyn toteuttivat pääosin LUVN maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon sosiaaliohjaajat asiakkaidensa kanssa. Kyselyä toteutettiin aikavälillä 1.12.2022–20.1.2023. Kysely toteutettiin asiakastapaamisen yhteydessä, vastaaja vastasi kyselylomakkeeseen Webropol-kyselynä tietokoneella tai omalla puhelimellaan itsenäisesti. Jälkihuollon sosiaaliohjaajan roolina oli avustaa vain tarvittaessa esimerkiksi kysymysten ymmärtämisen kanssa. Vastaaja vastasi kyselylomakkeeseen itsenäisesti, eikä työntekijä nähnyt vastaajan vastauksia. Kysely toteutettiin asiakastapaamisen lopuksi. Lisäksi muutamia vastauksia kerättiin joulukuussa 2022 järjestetyssä jälkihuollon ryhmätoiminnassa, jossa opinnäytetyöntekijät olivat mukana.

6.2 Aineiston analyysimenetelmät

Kyselylomakevastausten aineisto siirrettiin Webropol-palvelusta taulukkolaskentaohjelma Microsoft Exceliin. Excelin avulla vastauksista saatiin tehtyä kuvaajat. Kuvaajissa ilmenee kaikkien kysymysten kohdalla esimerkiksi eri vastausvaihtoehtojen prosenttiosuudet ja vastaajien lukumäärä. Kuvaajien avulla oli mahdollista analysoida ja pohtia saatujen tulosten merkityksiä. Osassa kysymyksistä vastaukset menivät kovin ristiin, jolloin johtopäätöksiä suuntaan tai toiseen oli mahdotonta tehdä. Usean kysymyksen kohdalla saattoi kuitenkin helposti vastausten prosenttiosuuksia analysoidessa tehdä johtopäätöksiä.

Tutkimuksen asiantuntijahaastattelut toteutettiin Microsoftin Teams -sovelluksen avulla etänä. Haastateltavien luvalla haastattelut nauhoitettiin. Nauhoitusten avulla haastattelut kuunneltiin läpi, ja auki kirjoitettiin soveltuvin osin tutkimuksemme tuloslukuun.

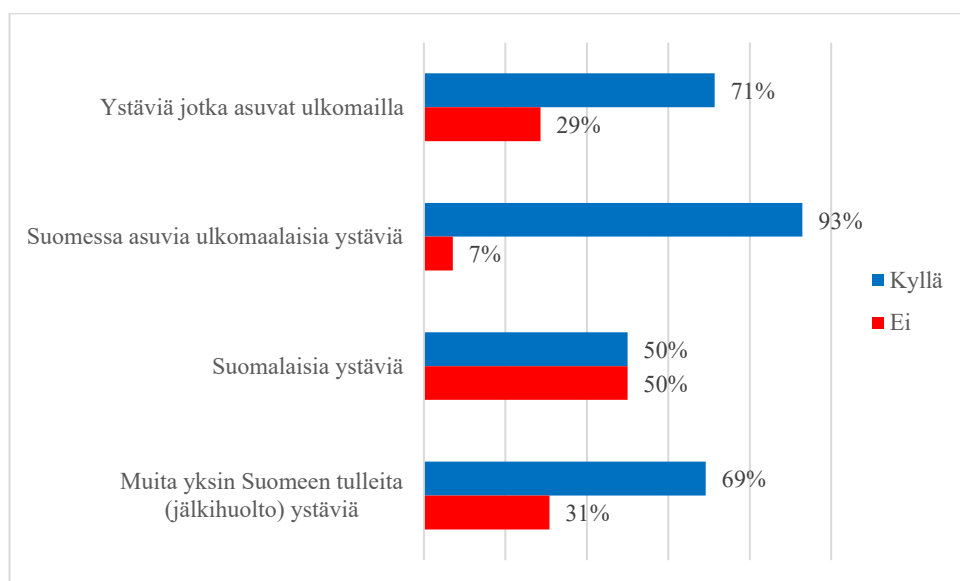
7 TULOKSET

7.1 Vastaajat

Tutkimuksen Webropol-kyselylomakkeeseen vastasi lopulta 14 henkilöä (N=14). Taustamuuttujina lomakkeeseen vastaajilta kysyttiin ikää, sukupuolta, sekä kuinka monta vuotta he ovat asuneet Suomessa. Vastaajien keski-ikä oli 22 vuotta. Kaikki vastaajat olivat miehiä. Vastaajat olivat keskimäärin asuneet Suomessa kahdeksan (8) vuotta. Haastatellun LUVN kotouttavan jälkihuollon asiantuntijan mukaan otos edustaa asiakasryhmän keskimääräistä esimerkki-asiakasta.

7.2 Ystävyysuhteet

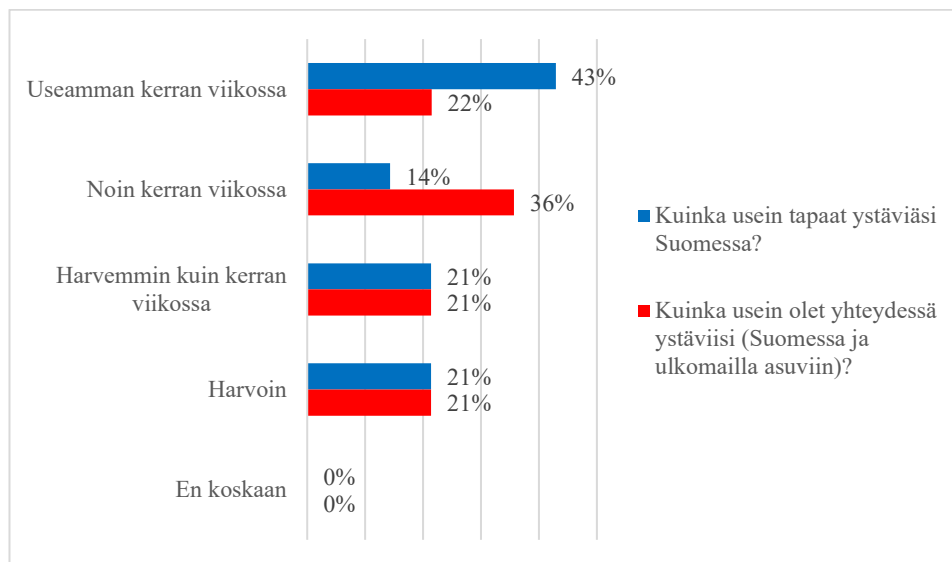
Tutkimuksessa kävi ilmi, että lähes kaikilla vastaajilla (93 %) oli Suomessa asuvia ulkomaalaisia ystäviä. Lähes kolmella neljästä (71 %) oli myös ystäviä, jotka asuvat ulkomailla. Puolella vastaajista (50 %) oli suomalaisia ystäviä. Enemmän kuin kahdella kolmesta (69 %) oli myös muita yksin Suomeen tulleita ystäviä.

KUVIO 1. Yksin maahan tulleiden ystävyysuhteet (%). N=14

Selvitimme tutkimuksessa yksin maahan tulleiden kontakteja ystäviinsä. Selvisi, että hieman alle puolet vastaajista (43 %) tapaa ystäviään useamman kerran viikossa. Noin kerran viikossa ystäviään tapaa vain muutama vastaaja (14 %). Harvemmin kuin kerran viikossa ystäviään tapaa joka viides vastaajista (21 %). Harvoin ystäviään tapaa myös joka viides (21 %) vastaajista.

Joka viides vastaaja (22 %) on yhteydessä ystäviinsä (Suomessa ja ulkomailla asuviin) useamman kerran viikossa. Yli joka kolmas vastaajista (36 %) on heihin yhteydessä noin kerran viikossa. Harvemmin kuin kerran viikossa yhteyttä pitää joka viides vastaajista (21 %). Harvoin ystäviinsä yhteyttä pitää niin ikään joka viides vastaaja (21 %).

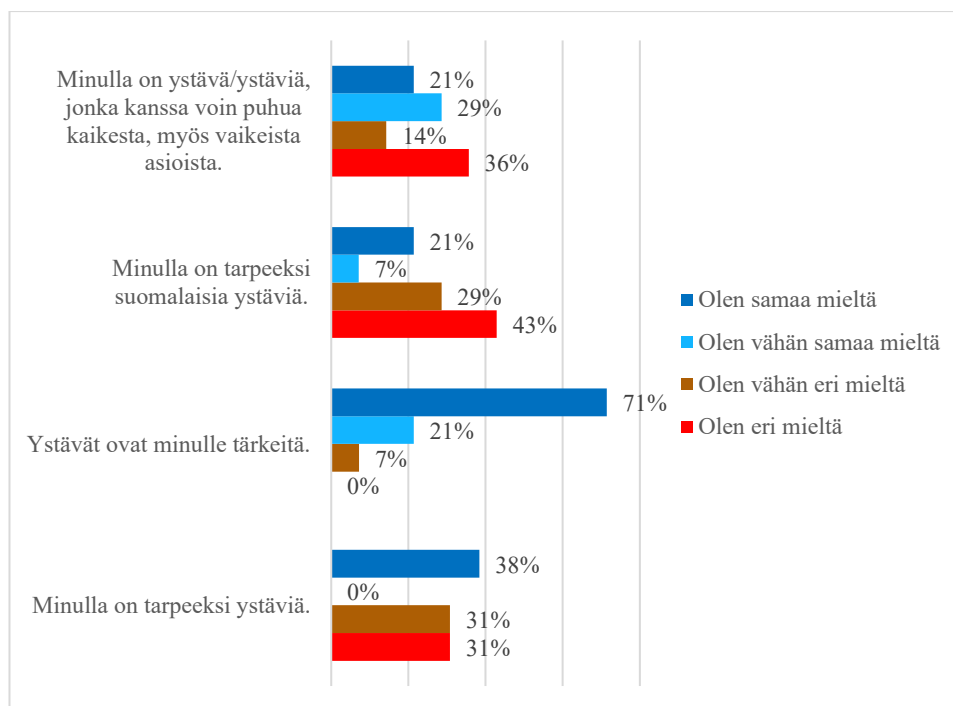
KUVIO 2. Vastaajien kontaktien useus ystäviin (%). N=14

Vastaajien ystävyysuhteita selvitettiin tutkimuksessa myös mielipidekysymyksellä. Enemmän kuin joka kolmas vastaajista (36 %) koki, ettei heillä ole läheistä ystävää, jolle voi puhua vaikeitakin asioita. Joka viidennellä vastaajalla (21 %) tällainen läheinen ystävä löytyi. Lisäksi lähes joka kolmas vastaaja (29 %) oli vähän samaa mieltä, että heillä on tällainen läheinen ystävä.

LUVN asiantuntijan mukaan luottamuksellisen ystävyysuhteen luomiseen menee asiakkailta aikaa. Vaikka löytäisi esimerkiksi ryhmätoiminnan kautta ystä-

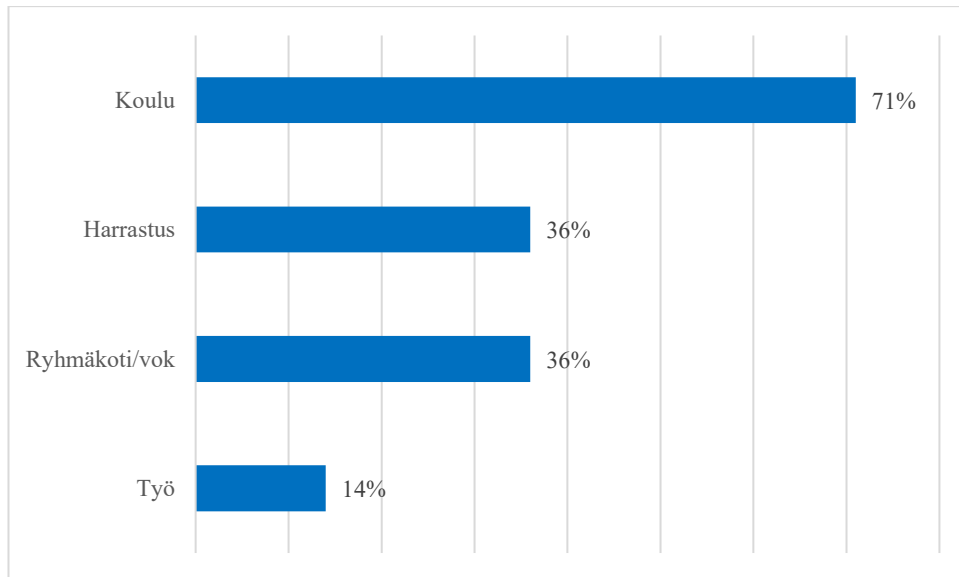
vän, on usein vielä matkaa siihen, että uskalletaan jakaa vaikeitakin haasteita tämän kanssa.

Suurin osa vastaajista (71 %) koki, että ystävät ovat heille tärkeitä, tai olivat ainakin vähän samaa mieltä väitteen kanssa (21 %). Enemmän kuin joka kolmas vastaajista (38 %) koki, että heillä on tarpeeksi ystäviä. Toisaalta vastaajista yli puolet (62 %) olivat vähän tai täysin eri mieltä väitteeseen, että heillä on tarpeeksi ystäviä.

KUVIO 3. Vastaajien ystävyysuhteet mielipidekysymyksenä (%) N=14

Kyselylomakkeella selvitettiin avoimen kysymyksen avulla, mitä kautta vastaajat ovat löytäneet ystäviä Suomessa. Yhtäläisiä vastauksia löytyi siinä määrin, että vastauksia pystyi luokittelemaan. Merkittävimmäksi paikaksi ystävien löytämisen kannalta osoittautui koulu. Koulun vastasi lähes kolme neljästä vastaajasta (71 %). Seuraavaksi merkittävimmät ystävien löytämisen kohtaamispaikat olivat harrastukset sekä ryhmäkoti tai vastaanottokeskus. Näitä vastauksia antoi molempia enemmän kuin joka kolmas vastaajista (36 %).

KUVIO 4. Vastaajien yleisimmät paikat löytää ystäviä (%) N=14

Toisessa kyselylomakkeen avoimessa kysymyksessä vastaajilta kysyttiin, millaista tukea ystäväystävyyteen he kaipaavat jälkihuollon omalta työntekijältä. Vastauksista ilmeni, että osa vastaajista ei osannut sanoa, miten jälkihuollon työntekijät voisivat tukea ystäväystävyydessä. Yksi vastaaja koki, että asiassa ei voi auttaa. Muutama vastaaja toivoi tukea ystäväystävyyteen ryhmätoiminnan kautta. Samoin muutama toivoi tukea ystäväystävyyteen suomen kielen oppimisen kannalta. Tulkitsemme tämän niin, että tukea kaivataan suomenkielisiin tutustumisissa. Seuraavassa yhden vastaajan toive:

Olisi sellaisia tapahtumia, jossa voi tutustua ja olla tekemisessä niiden (suomalaiset ja ulkomaalaiset) kanssa.

7.3 Suomalaiset ystävät

Lähes puolet vastaajista (43 %) koki, ettei heillä ole tarpeeksi suomalaisia ystäviä (Kuvio 3). Lisäksi lähes joka kolmas (29 %) oli vähän eri mieltä, että heillä on tarpeeksi suomalaisia ystäviä. Joka viides vastaaja (21 %) koki, että heillä on tarpeeksi suomalaisia ystäviä.

LUVN asiantuntijan mukaan asiakastyössä on tullut ilmi, että suurimmalla osalla asiakkaista ei ole suomalaista ystävää. Hänen mukaansa kyse ei ole siitä, ettei

asiakkaat haluaisi tutustua suomalaisiin. Asiakkaat sanoittavat, että on erittäin hankalaa tutustua ja ystävystyä suomalaisiin. Asiantuntijan mukaan asiakkaat kokevat, että ystävystyminen saman kulttuuritaustan omaaviin, sekä yleisesti maahanmuuttajataustaisiin on huomattavasti helpompaa. Haasteena on asiantuntijan mukaan myös se, että koulu- ja opiskelupolulla usein maahanmuuttajat ovat omissa opetusryhmissään, ja vuorovaikutus suomalaisiin ikätovereihin on tätäkin kautta niukkaa.

Espoonlahden seurakunnan nuorisodiakonilta kysyttäessä asiakasryhmän kontakteista suomalaisiin ystäviin, hän vastaa:

Kyllä minulla on ollut sellainen olo, että kaikilla on ollut se odotus, että tulevat tänne ja löytävät suomalaisia ystäviä ja ystävystyy. Mutta sitten se on jäänyt jotenkin, että aika helposti nämä jäävät siihen nimenomaan omaan etniseen porukkaan. Colorful Espoo –leireille mitä tehtiin, tuli irakilaisia ja afganistanilaisia, ja välillä oli vaikka mistä maasta. Sitten kun jostain maasta oli enemmän kuin yksi tai kaksi, oli isommat porukat, tuntui, että heitäkään ei saanut sekoitettua. Oli vaikea saada heitä toimimaan yhdessä. Tuntui, että he halusivat toimia omissa etnisissä porukoissaan.

Colorful Espoo –leireillä oli myös mukana suomalaisia nuoria. Asiantuntijan mukaan leireillä oli vuorovaikutusta maahanmuuttajien ja suomalaisten välillä, mutta hyvin vähän syntyi sellaisia ystävyysuhteita, jotka olisivat kantaneet leirin jälkeen.

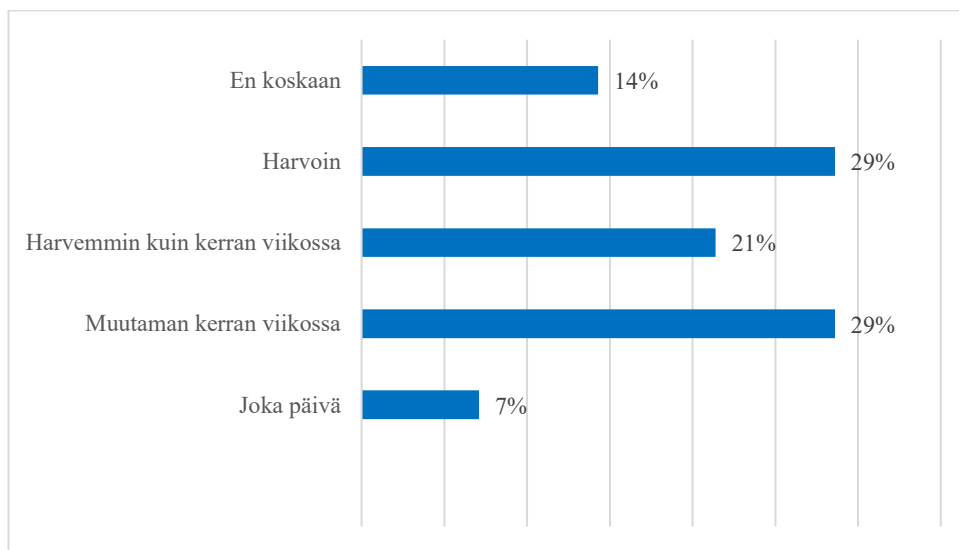
Kontakteista suomalaisiin ihmisiin seurakunnan asiantuntija tuo esiin näkökohdan eri kontaktitahojen työntekijöistä. Hänen mielestään on tärkeää, että asiakaskunnalla on mahdollisuus tutustua myös suomalaisiin työntekijöiden muodossa. Hän korostaa, että on arvokasta nähdä maahan muuttaneiden työllistymistä ja kohdata tällaisia työntekijöitä, mutta myös kontaktit suomalaisiin ovat arvokkaita. Molempia tarvitaan.

Pohdimme LUVN asiantuntijahaastattelussa harrastusten merkitystä maahanmuuttajien ja suomalaisten kohtaamisten näkökulmasta. Esimerkiksi joukkueurheilu olisi erittäin hyvä tapa kohdata ihmisiä saman asian äärellä, mutta on useimmiten aivan liian kallista, jotta tutkimuksen asiakasryhmällä olisi mahdolli-

suutta tällaista harrastaa. Asiantuntija kertoi, että osa asiakkaista harrastaa joukkueurheilua, ja oli löytänyt ystäviä sitä kautta. Nämä ystävät olivat kuitenkin maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Asiakkaiden kokemusten mukaan joukkueiden sisälle syntyy useimmiten ryhmiä, joissa ovat erikseen maahanmuuttajat ja suomalaiset.

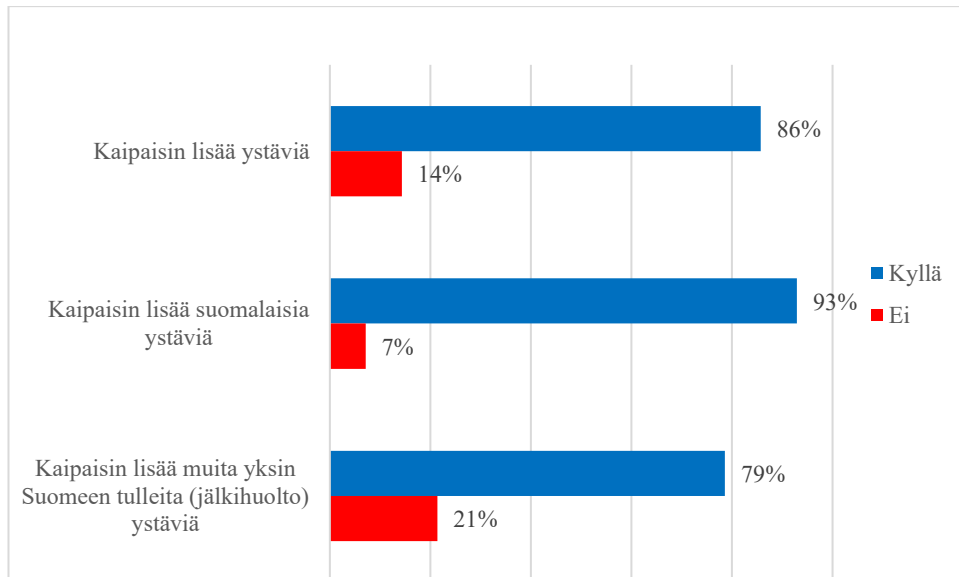
7.4 Yksinäisyys

Tutkimuksessa kävi ilmi, että vain harva (7 %) koki yksinäisyyttä päivittäin. Muutamana kerran viikossa yksinäisyyttä koki kuitenkin lähes joka kolmas vastaaja (29 %). Joka viides vastaajista (21 %) koki yksinäisyyttä harvemmin kuin kerran viikossa. Noin joka kolmas vastaajista (29 %) vastasi kokevansa yksinäisyyttä harvoin ja muutama (14 %) ei kokenut yksinäisyyttä koskaan.

KUVIO 5. Vastaajien yksinäisyyden kokemus (%) N=14

Lähes kaikki vastaajat (86 %) vastasivat kaipaavansa lisää ystäviä. Vielä suurempi osa (93 %) vastasi kaipaavansa lisää suomalaisia ystäviä. Iso osa vastaajista (79 %) vastasi myös kaipaavansa lisää muita yksin Suomeen tulleita ystäviä.

KUVIO 6. Vastaajien kokemus ystävyssuhteiden tarpeesta (%) N=14

LUVN asiantuntijalta kysyttiin, onko kotouttavan jälkihuollon asiakaskunnan keskuudessa hänen mukaansa yksinäisyyttä. Hän vastaa kysymykseen seuraavasti:

Totta kai on. Ensinnäkin se, että heillä ei ole perhettä täällä. Se on jo semmoinen juttu, että aiheuttaa yksinäisyyttä. Ja sitten se, että tuli nuorena Suomeen, sellaiseen yhteiskuntaan mitä hän ei tunne, kieltä ei puhu. Miten sinä löydät alussa kavereita, kun et puhu kieltä, et tiedä paljoa yhteiskunnasta. Eli ihan alusta asti heillä on vaikea asema. Sitten helposti on vain niin, että heidän kanssa, jotka puhuvat samaa kieltä, ystävyystyy. Mutta onko se riittävä? Minusta tuntuu, että jos löytyy kaksi, kolme kaveria, se ei välttämättä auta yksinäisyyteen.

Verrattuna Suomessa varttuneeseen ihmiseen on asiantuntijan mukaan selvää, että juuri sukulais- ja perhesiteiden olemattomuus sekä kaikin puolin ohuemmat kontaktit vaikuttavat merkittävästi. Hänen mukaansa asiassa korostuu myös henkilön luonne. Hänen kokemuksensa mukaan monilla sosiaalisilla asiakkailta voi hyvinkin olla paljon ystävyssuhteita Suomessa.

Espoonlahden seurakunnan asiantuntijalta kysyttäessä kokevatko yksin maahan tulleet nuoret hänen mukaansa yksinäisyyttä, hän vastaa:

Joo...Ja todella paljon. He ovat sitä sanoittaneet. Ja kyllä sitten itse, kun näkee, että he olivat omien lasten ikäisiä, kun ovat yksin maahan tulleet, ja tajuaa ettei ole sellaista perhettä. Ajattelen, että joku oire yksinäisyydestä sekin on, miten he takertuvat siihen ystäväporukkaansa mikä on tullut samaan aikaan. Tuntuu, että se on ainoa mitä heillä on.

Seurakunnan asiantuntijan kanssa pohdittiin myös yksinäisyyden osuutta asiakasryhmän elämässä siinä kohtaa, kun ovat olleet Suomessa jo hieman pidempään. Hänen kokemuksensa mukaan suurimmalla osalla edelleen läheisimmät ystävät ovat juuri näitä samasta etnisestä taustasta, samaan aikaan Suomeen tulleita.

LUVN asiantuntijahaastattelussa pohdittiin myös suomalaisen kulttuurin piirteitä tänne kotoutumisen kannalta. Asiantuntija on itsekkin maahanmuuttajataustainen ja puhuu myös omien kokemustensa kautta. Hänen mukaansa suomalainen kulttuuri voi usein olla haastava asiakaskunnan sosiaalisen verkostoitumisen kannalta. Ihmiset arvostavat Suomessa hänen mukaansa yksityiselämää, eivätkä ”päästä” kanssaihmiä helposti lähelleen. Elämää jaetaan usein vain lähimmäisten kanssa, muut ihmiset lokeroidaan vaikkapa työ- tai koulukavereiksi. Asiantuntijan mukaan ajan kanssa maahanmuuttajat sopeutuvat tähän ja ikään kuin alkavat ehkäpä tiedostamattaan toimia samoin. Yhteisöistä tulee väljempää.

Asiantuntija mainitsee myös, että yksi yksinäisyyttä aiheuttava tekijä asiakkaiden keskuudessa on varmasti Suomen hintataso ja monen asiakkaan hankala taloustilanne. Kohtaamispaikkoihin liittyy usein rahankäytöllinen puoli, esimerkiksi kahvila tai ravintola. Tämä näkökulma asiantuntijan mukaan korostuu entistään talvella, jolloin kohtaamiset ulkoilmassa eivät useinkaan tule kyseen. Osa asiakkaista jättää ystäväkontaktit vähemmälle ihan taloudellisista syistä.

LUVN asiantuntijalta kysyttiin, että tarvitsevatko asiakkaat hänen mielestään keskusteluapua haasteisiinsa. Hän vastaa:

Kyllä. Minusta melkein kaikki tarvitsisivat. Koska se, että on oikeutettu jälkihuoltoon, siihen on syy. Eli, kaikilla nuorilla oli vaikea lap-

suus tai nuoruus. He tulivat yksin Suomeen ja aika monilla on perhe kadoksissa tai kuollut, tai joutuu elämään niin, että tietää että perhe on vaarassa. Eli nuorilla on todella paljon huolia ja varmasti he haluaisivat keskustella jonkun kanssa.

Asiantuntijan mukaan sosiaaliohjaajan ensisijainen työ ei kuitenkaan ole tarjota henkistä- ja keskusteluapua, siihen ei ole resursseja eikä koulutusta. Tärkeää on tukea ja kuunnella nuorta, mutta rajaus ammatilliseen rooliin on tehtävä.

Seurakunnan asiantuntija kertoo, että tarvittaessa seurakunnan resurssit ovat hyvät vaikkapa tällaiselle keskusteluavulle. Siinä missä julkisella puolella voidaan tarjota muutamia kertoja, on seurakunnalla tarvittaessa mahdollisuus jatkaa tällaista tukea pidempään. Seurakunnan asiantuntija kannustaa myös ohjaamaan julkisten palveluiden parissa olevia asiakkaita seurakunnan toimintaan, tukea on tarjolla.

Ystävyydestä ja työntekijän roolista siinä seurakunnan asiantuntija sanoo seuraavasti:

Ystävyydestä kun puhutaan, mitä enemmän olen tätä työtä tehnyt, niin ihan kaikessa, että se että me tarjotaan se yksi hetki. Ei meidän tarvitse ajatella sitä, että mihin tämä johtaa. Vaan se, että jos tässä hetkessä on nyt hetken aikaa parempi olla, sitten meidän työllä on joku arvo.

7.5 Naisiasiakkaat

Tutkimuksen kyselylomakkeeseen ei vastannut yhtään naista. LUVN kotouttavan jälkihuollon asiakaskunnassa on huomattavasti vähemmän naisia kuin miehiä. Asiantuntija kertoi, että kotouttavan jälkihuollon sosiaaliohjaajalla on tyypillisesti noin 30 asiakasta, joista 1–4 on naisia. Halusimme kysyä asiantuntijalta hänen näkemystään naisasiakkaiden tilanteesta ystävyyssuhteiden ja yksinäisyyden osalta.

Hänen mukaansa naisasiakkaiden tilanne on usein vielä vaikeampi. Heillä saattaa olla pieniä lapsia kotona, ja he jäävät usein kotiin hoitamaan lapsia. Verkos-

tojen rakentaminen on tätäkin kautta vaikeampaa. Naisiasiakkaat ovat kertoneet kokevansa yksinäisyyttä. Tällaisia asiakkaita on koitettu ohjata kohtaamispaikkoihin muita äitejä ja lapsia kohtaamaan, mutta asiakkaat eivät juuri näihin osallistuneet. Asiantuntijan mukaan he ehkäpä kokevat oman kielitaitonsa heikoksi. Tällaisten nuorten äitien ”sosiaalinen tila” saattaa usein myös olla kapeampi, ja he ovat usein omaksuneet oman kulttuuritaustan viitoittaman roolin hoitaa lapsia kotona.

LUVN asiantuntijan mukaan naisasiakkaiden hankalampaa tilannetta kuvaa myös se, että he kohtaavat omassa viiteryhmissään huomattavasti vähemmän naisia, koska yksin Suomeen alaikäisenä tulleiden turvapaikanhakijoiden keskuudessa on huomattavasti vähemmän tyttöjä. Ryhmäkodeissa ja perheryhmäkodeissa kohdataan tätä kautta merkittävästi vähemmän toisia tyttöjä, jolloin ystävystymismahdollisuudet ovat pienemmät poikiin ja miehiin verrattuna. Hän kertoo, että tytöille yksin matkaan lähteminen ja Suomeen tuleminen saattaa olla prosessina todella vaarallinen. Tämä lienee yksi syy siihen, että heitä on myös huomattavasti vähemmän.

7.6 Näkökulma seurakunnan ja julkisten sosiaalipalveluiden eroista

Seurakunnan asiantuntijan mukaan seurakunnan vahvuus julkisen sektorin sosiaalipalveluihin nähden on avun tarjoamisen joustavuus. Seurakunnan toiminta ei ole samalla tavoin sidottua, apua voi lähteä tarjoamaan oikeasti asiakkaan tarpeesta käsin. Ero on hänen mukaansa siinä, että sosiaalipalveluissa on yleensä olemassa valmiit palvelut, joista yritetään löytää asiakkaalle oikea. Seurakunta pystyy toimimaan siten, että kohdataan ihminen, ja lähdetään yhdessä miettimään mitä hän oikeasti tarvitsee. Tarvittaessa myös resurssit tarjota apua ja tukea ovat hänen mukaansa joustavimmat, esimerkiksi rinnalla kulkemisen ja keskusteluavun näkökulmasta.

Pohdimme seurakunnan asiantuntijan kanssa seurakunnan mahdollisuuksia tukea vielä enemmän asiakaskuntaa ja sitä, millaista tuki voisi olla. Hänen mukaansa leiritoiminta ja ystävyys ovat seurakunnan ydinosiamista. Hänen mu-

kaansa seurakunnan nuortentoiminta on pelastanut monen yksinäisyydestä kärsivän nuoren, niin suomalaisen kuin maahanmuuttajankin. Tukea voisi olla enemmänkin, mutta asiantuntijan mielestä sen muotoa tulisi miettiä tarkemmin yhteistyössä jonkin enemmän asiantuntijuutta omaavan tahon kanssa. Jotta tuki voisi olla enemmän kohdennettua, olisi asiaa pohdittava asiantuntijayhteistyössä.

8 POHDINTA

8.1 Ystävyysuhteet

Kyselylomakkeessa kysyttiin, kuinka usein vastaajat tapaavat, tai ovat yhteydessä ystäviinsä. Kuvio 2 (s. 26) osoittaa, että lähes puolet vastaajista tapaa ja on yhteydessä ystäviinsä harvemmin kuin kerran viikossa tai harvoin. Vastaajat ovat kotoisin yhteisöllisistä kulttuureista, emmekä voi olla ajattelematta, että vastaajien sosiaaliset kontaktit ystäviin ovat yllättävän vähäisiä.

Yli joka kolmas vastaaja oli täysin eri mieltä siitä, että häneltä löytyy läheinen ystävä, jolle voi puhua vaikeitakin asioita (Kuvio 3, s. 27). Hieman eri mieltä väitteen kanssa oli muutama vastaaja. Tämä tarkoittaa, että puolelle vastaajista ei tahdo löytyä tällaista läheistä ystävää.

Tarve keskusteluavulle on varmasti asiakaskunnassa suuri, ja ajattelempa, että palveluohjaus nousee tässä asiassa merkittäväksi. Henkilöiden tuentarve on tärkeää tunnistaa ja osata auttaa oikean avun äärelle. Monilla tilanne on todella hankala. Ei välttämättä löydy sellaista ystävää, jonka kanssa haasteita voisi purkaa ja yhteydet perheeseen kotimaassa saattavat olla vähäiset. Monelle juuri esimerkiksi jälkihuollon sosiaaliohjaaja on kovin tärkeä ja edustaa luotettavaa ammattihenkilöä. Onkin haastava työtehtävä tunnistaa ja ohjata sensitiivisellä tavalla tällaisia asiakkaita oikeanlaisen tuen ja avun piiriin.

Jäimme vielä miettimään, että ehkäpä haasteista kertominen on tässä asiakaskunnassa vielä korkeamman kynnyksen takana. Ehkä ihminen kokee jotenkin epäonnistuneensa kohdatessaan uudessa kotimaassaan haasteita. Erityisesti lähtömaahan jääneille omaisille pyritään luomaan kuvaa ”onnistuneesta” kotiuumisesta ja elämästä. Ehkä kuvitellaan, että toisilla samassa tilanteissa olevilla menee paremmin. Useinhan puhumattomat asiat vääristyvät ihmismielessä.

Ystävystyminen ja etenkin läheisten ystävien löytäminen aikuisiässä on yleisesti hankalaa. Ystävien olemassaolo on kuitenkin tärkeä asia, ja etenkin yksin tulleille nuorille, joilla läheiset ystävät saattavat parhaassa tapauksessa korvata puuttuvaa perhettä.

Iso osa kyselyyn vastanneista kertoi omaavansa ystäviä, jotka asuvat ulkomailla eli ovat ylijäisiä suhteita. Emme tiedä kuinka monella asiakkaalla ystävät asuvat vanhassa kotimaassa mutta voimme olettaa, että ainakin joillakin heistä näin on. Olisi kiinnostavaa saada tietää millaisia merkityksiä LUVN:in asiakkaat näille suhteille antavat. Pohdimme, että vaikka omaa kulttuuriaan voi ylläpitää uudessa kotimaassa muillakin tavoin, voi yhteydenpito fyysisesti kotikulttuurissa eläviin tuoda siihen autenttisen lisän. Moni toki on yhteydessä kotimaassa asuviin sukulaisiinsa ja saa tätä kautta kosketuksen kotikulttuuriinsa, mutta nämä suhteet voivat olla merkittävyydestään huolimatta (tai juuri siksi) myös kuormittavia eivätkä välttämättä tarjoa ikkunaa paikalliseen nuorisokulttuuriin.

Toimiessamme LUVN kototuttavassa jälkihuollossa törmäsimme ajatukseen, että on asiakkaita, jotka eivät välttämättä koe tarvetta ystävystyä tai vuorovaiuttaa vertaistensa kanssa. Vaikka näinkin varmasti on, tutkimuksessa ilmeni (Kuvio 6, s. 31), että valtaosa vastaajista kaipaisi myös lisää ystäviä jälkihuollon asiakaskunnasta. Tämä korostaa jälkihuollon järjestämisen ryhmätoiminnan tai jonkin muun tahon järjestämisen vertaistuellisen toiminnan tärkeyttä.

Aiemmassa tutkimuksessa on noussut esiin, että yksin tulleet eivät ole ryhmäkodissa asuessaan halunneet kuormittaa huolillaan muita samassa tilanteessa olevia tovereitaan. Voisiko tilanne olla jälkihuollon asiakkailla erilainen? Heidän maahantuloprosessistaan ja ryhmäkotiajoistaan on jo aikaa, ikää ja sen tuomaa

kypsyyttä on kertynyt, elämäntilanne on monella vakaampi esimerkiksi oleskelu- luvan, opiskelun, työn ja sosiaalisen elämän suhteen. Psykkiset haavat eivät ehkä ole enää niin tuoreita. Silti moni, elleivät kaikki, varmasti ikävöi perhettään tai kantaa yhä muitakin yksin tulleen huolia. Voisivatko he hyötyä myös vertais- tukiryhmistä, joissa he pääsisivät keskustelemaan kokemuksistaan ja huolis- taan?

Jälkihuollon ryhmätoiminta on asioiden yhdessä tekemistä ja yhdessä oloa. Pohdimme, että jo tietoisuus siitä, että myös muilla toiminnassa mukana olevilla on samanlainen tausta kuin itsellä voi olla vertaistuellista ja siksi tämänhetkinen ryhmätoiminta on merkityksellistä ja tärkeää. Mutta voisiko ystävyysuhteita syn- tyä herkemmin vertaisryhmissä, joissa kohdataan myös tunnetasolla? Ja vaikkei ystävyysuhteita syntyisikään, voisiko tämänlainen toiminta vähentää yksinäi- syyden kokemusta tai tukea heidän hyvinvointiaan muutoin? Kuten aiemmin työssämme on LUVN asiantuntijan näkemyksessä tullut esiin, jälkihuollon asi- akkaat tarvitsisivat keskusteluapua. LUVN sosiaaliohjaajat tuskin voisivat itse ohjata vertaistukiryhmiä, mutta kenties kolmannelta sektorilta voisi löytyä sopiva yhteistyötaho toiminnan järjestämiseen?

8.2 Suomalaiset ystävät

Tutkimuksessa selvisi, että puolella vastaajista oli suomalainen ystävä tai ystä- viä (Kuvio 1, s. 25). Tämä oli positiivinen tulos, sillä ennakkoon ajattelimme kohderyhmällä olevan vähemmän kontakteja suomalaisiin. Toisaalta kysyttäes- sä vastaajien mielipidettä onko heillä riittävästi suomalaisia ystäviä, selvisi, että lähes puolet oli täysin eri mieltä. Jos yhdistämme tulokset, jossa vastaajat ovat täysin tai hieman eri mieltä väitteen kanssa, voimme todeta, että lähes kolme neljästä vastaajasta kokee, ettei suomalaisia ystäviä ole riittävästi. Tätä tukee seuraava tulos; lähes kaikki vastaajat kaipasivat lisää suomalaisia ystäviä (Ku- vio 6, s. 31).

On siis selvää, että vaikka puolella vastaajista oli suomalainen ystävä, tällaisia ystävyysuhteita kaivattaisiin kovasti lisää. Voimme myös pohtia, millaiset ih-

missuhteet koetaan ystävyysuhteiksi. Jokainen kokee asian eri tavalla. Kuten teoriaosuudessamme käsitelimme, usein kulttuurien väliset ystävyysuhteet jäävät pinnalliselle tasolle, johtuen muun muassa henkilöitä erottavista taustatekijöistä. Riittääkö ehkä ohuempi kontakti suomalaiseen ihmiseen mieltämään tämän ystävyysuhteeksi? Lisäksi muistamme, että kyselylomakkeeseen vastanneet ovat asuneet Suomessa pidempään ja osaavat kieltä hyvin. Voimme vain kuvitella millaiset kontaktit suomalaisiin on niillä asiakkaila, joiden kielitaito ei ole yhtä hyvä. Monet aiemmat tutkimukset, sekä omat kokemuksemme ovat olleet saman suuntaisia. Suomessa kantaväestön ja maahan muuttaneiden välillä on usein suuri kuilu, eikä merkityksellisiä kontakteja tai ystävyysuhteita helposti synny. Suomalainen kulttuuri ei ole erityisen yhteisöllinen ja usein kuuluu, että suomalaiset ovat epäsosiaalisia. Vaikka nämä ovat tyypillisiä yleistyksiä, piilee niissä totuudensiemeniä, myös tämän tutkimuksen tuloksia pohtiessa.

Lähes kaikki vastaajat toivoivat löytävänsä lisää suomalaisia ystäviä. Ehkäpä toiveen taustalla on osittain se, että ihminen kokee suomalaisen ystävän tai ystävien nostavan ihmisen pois ikuisen maahanmuuttajan leimasta. Hän ei ikään kuin edustaisi aina vähemmistöä myös sosiaalisten verkostoidensa kautta, vaan kokisi olevansa osa "meitä". Kuuluvuuden tunteen kannalta olisikin tärkeää, että kotouttavan jälkihuollon asiakkaat saisivat suomalaisia ystäviä asiakassuhteensa aikana, ollessaan yhä nuoria. Kuten aiemmassa tutkimuksessa on noussut esiin, ystävyystyminen erityisesti valtaväestöön vähenee mitä kauemmin maassa asuu.

8.3 Yksinäisyys

Yksinäisyys on ollut viime vuosina kasvava ilmiö Suomessa. Suomalaisten nuorten yksinäisyyttä on myös tutkittu. Ilmiön vertailun vuoksi, seuraavassa Tilastokeskuksen vuonna 2018 julkistaman elinolotilaston tietoa. Tutkimukseen osallistui 823 nuorta, jotka olivat iältään 16–24 vuotiaita. Vastaajilta selvitettiin yksinäisyyden kokemusta vastaamista edeltävien neljän viikon ajalta. Heistä 4 % tunsu olonsa koko ajan tai suurimman osan ajasta yksinäiseksi. Joskus itsen-

sä yksinäiseksi koki 18 % vastaajista. Harvoin tai ei koskaan yksinäisyyttä koki 79 %. (Tilastokeskus, 2019.)

Omassa tutkimuksessamme lähes kaksi kolmesta vastaajasta oli täysin eri mieltä, tai osittain eri mieltä, että heillä on tarpeeksi ystäviä (Kuvio 3, s. 27). Väitteeseen ”kaipaisin lisää ystäviä”, suurin osa vastasi myöntävästi (Kuvio 6, s. 31). Lähes joka kolmas vastaaja vastasi kokevansa yksinäisyyttä muutaman kerran viikossa (Kuvio 4, s. 28). Toisaalta saman verran vastasi kokevansa harvoin yksinäisyyttä. Kyseisessä kysymyksessä vastaukset menivät melko ristiin. Olivatko vastausvaihtoehdot riittävän hyvin luokiteltu, tai olivatko ne riittävän selkeitä?

Toisaalta herää eräs pohdinta. Ei voi suoraan olettaa, että yksin maahan tulleet nuoret kokevat yksinäisyyttä. Viime vuosien uutisointi ja tutkimustulokset ovat kuitenkin kertoneet, kuinka yksinäisyys on valtava ja kasvava ongelma jo Suomessa syntyneiden ja elämänsä täällä asuneiden keskuudessa. Tätä taustaa vasten on helppo arvella, että se on merkittävä ilmiö myös kotouttavan jälkihuollon asiakkaiden keskuudessa. Lisäksi yksinäisyyden myöntäminenään ei ole helppoa. Aihe voi olla erittäin arka monelle. Toteuttaessamme kyselylomaketta LUVN jälkihuollon ryhmätoiminnassa, sekä kyselyä toteuttaneiden sosiaaliohjaajien palautteen mukaan, havaitsimme, että osa asiakkaista kieltäytyi kyselyyn vastaamisesta kuullessaan aiheen. Tulkitsimme, että aihe oli ikään kuin liian henkilökohtainen tai arka. Kokeeko ihminen epäonnistuneensa jollain tavalla, jos on yksinäinen?

Jos vertaamme tuloksia tilastokeskuksen elinolotilaston tietoihin, voimme jollain tavalla nähdä jo sitä kautta yksin alaikäisenä maahan saapuneiden suuremmasta yksinäisyyden kokemuksesta. Tutkimustuloksissamme nousi, että lähes kaikki vastaajat kaipaisivat lisää ystäviä, ja joka kolmas kokee yksinäisyyttä muutaman kerran viikossa. Tämä on mielestämme usein. Vaikka vastaukset menivät melko ristiin, tutkimuksemme asiantuntijanäkemyksen kautta piirtyy kuva yksinäisyyden vakavuudesta tutkimuksemme kohderyhmän keskuudessa.

8.4 Yhteenveto yhteistyötaholle

Tutkimukseen osallistui lopulta 14 henkilöä. Tästä määrästä ei voi vetää kovin suuria johtopäätöksiä, mutta uskomme, että tekemämme päätelmät ovat vähintäänkin suuntaa antavia. Suurin havainto tutkimuksessa oli, että vastaajien kesken on suuri tarve uusille ystäville. Lähes kaikki vastasivat kaipaavansa lisää ystäviä. Lähes puolet vastasi tapaavansa tai olevansa yhteydessä ystäviinsä harvemmin kuin kerran viikossa tai harvoin. Yksinäisyyttä suoraan kysyttäessä vastaukset menivät ristiin. Tuloksista voi kuitenkin päätellä ystäväkontaktien olevan monilla vähäisiä, ja että uusille ystäville olisi kovasti tarvetta. Kaipuuta oli ystäville ylipäätään, kuten myös suomalaisille, sekä jälkihuollon kautta saaduille ystäville. Asia vain korostuu, kun muistaa, että kyselyyn osallistui vain riittävän kielitaidon omaavia asiakkaita. Voi arvata, että tutkimus ei tavoittanut asiakkaita, joiden tilanne on monilta osin hankalampi.

Jälkihuollon ryhmätoiminta lienee erittäin tärkeää monelle. Moni toivoisi myös löytävänsä tätä kautta uusia ystäviä. On varmasti tärkeää yrittää saada toimintaan mukaan sellaisiakin asiakkaita, jotka eivät ole aiemmin mukana olleet. Miten tämä onnistuisi, on toinen kysymys. Monella kohtaamispintoja uusille ihmiskontakteille ei liene paljoa ja siksi ryhmätoiminta on tärkeää. On varmasti myös tärkeää pitää ryhmätoiminta edelleen helposti lähestyttävänä. Voisiko asiakkailta tiedustella toiveita ryhmätoiminnan muodon suhteen? Olisi myös kiinnostavaa tietää, kuinka moni asiakas osallistuu YEE-hankkeen Olohuoneen toimintaan, sillä siellä järjestetään yksin maahan tulleille nuorille säännöllistä ohjelmaa. Jos LUVN asiakkaat eivät käytä palvelua, niin voisiko kotouttavan jälkihuollon tiimi tukea heidän osallistumistaan toimintaan? Lisäksi jälkihuollon omaa ryhmätoimintaa järjestävät nuorten omat sosiaaliohjaajat eikä toiminta tällöin ehkä tunnu niin vapaalta. Tuskin kaikki nuoret haluavat viettää vapaa-aikaansa viranomaiskontaktinsa läsnä ollessa. Siksi mielestämme olisi hyvä panostaa ennen kaikkea YEE-hankkeen Olohuoneen tutuksi tekemiselle.

Selkeä tutkimustulos oli myös asiakkaiden kaipuu suomalaisille ystäville. Lähes kaikki vastasivat kaipaavansa lisää suomalaisia ystäviä. Asiakkaat vastasivat löytäneensä ystäviä ylipäätään pääosin koulusta, harrastuksista, vastaanotto-

keskuksesta sekä työpaikalta. Varsinkin kouluissa, harrastuksissa ja työpaikoilla syntyy mahdollisuuksia kohdata suomalaisia ihmisiä saman asian äärellä. On varmasti siis erittäin tärkeää tukea asiakkaita pääsemään näihin kohtaamispaikkoihin niin yleisesti elämän kannalta, mutta myös ystävystymisen näkökulmasta.

Uudenlaiseen toimintaan osallistumisen kynnyks saattaa olla joillekin korkea. Vaikka kiinnostusta uuden harrastuksen pariin olisi, voi sen aloittaminen jäädä tästä syystä tekemättä. Pohdimme voisiko jälkihuollon työntekijät saattaa jollain tavalla samasta asiasta kiinnostuneita asiakkaita yhteen? Nämä voisivat mennä yhdessä tutustumaan harrastukseen, mikä todennäköisesti madaltaisi kynnystä osallistua. Lisäksi heillä olisi tilaisuus myös ystävystyä keskenään.

Heräsimme pohtimaan esimerkiksi järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä. Tätä kautta voisi joko järjestää tapahtumia tai tarjota asiakkaille vaihtoehtoja kohdata ihmisiä, myös suomalaisia. Esimerkiksi Espoossa toimiva Emy ry järjestää hyvin paljon erilaista ryhmätoimintaa jalkapalloryhmistä ystäväryhmiin. Ystäväryhmät ovat tarkoitettu yksinäisyydestä kärsiville. Emy ry:n toiminnanohjaajan mukaan toimintaa voi ehdottomasti suositella ja ehdottaa vaikkapa LUVN kotouttavan jälkihuollon asiakkaille. Toiminta on maksutonta ja ovet ovat avoinna kaikille. Myös nuorten kiinnostusta ja motivaatiota vertaistuelliseen keskusteluryhmään voisi selvittää. Toinen kysymys on, että mikä taho sitä ryhtyisi järjestämään, jos halukkuutta osallistumiseen olisi.

Koimme yhteistyön jälkihuollon kanssa varsin antoisaksi. Työmme suunnitelmavaiheessa saimme tukea työntekijöiltä kyselylomakkeen kysymysten laadinnassa. Olemme kiitollisia siitä, että jälkihuollon työntekijät löysivät resursseja toteuttaa kyselyitä oman työnsä ohessa. Lisäksi jälkihuollon kautta saimme useita henkilökohtaisia tiedonantoja työhömme sekä arvokkaan asiantuntijahaastattelun. Kommunikointi ja yhteistyö jälkihuollon kanssa työn eri vaiheissa oli mielestämme hyvää.

8.5 Opinnäytetyön eettisyys

Kotouttavan jälkihuollon asiakaskunta koostuu hyvin haavoittuvassa asemassa olevista. Tutkimuksen eettisyyttä pohdittaessa nousi esiin kysymykset esimerkiksi heidän taustansa ymmärtämisestä. Tutkimuksessa piti olla tarkka, ettei herättänyt tutkittavissa vaikeita tunteita. Kysymyksiä laadittaessa oli mietittävä tarkoin mitä, ja miten kysyy. Mitä on tarpeellista kysyä ja mikä on sellaista, johon ei ole hankala vastata?

Tutkittavien anonymiteetti on tärkeä osa tutkimuksen eettistä pohdintaa. Korostimme tutkimuksen saatekirjeessä (Liite 2) tutkittaville, että tutkimus on täysin anonymi. Tutkittaville oli tiedotettava, että emme yksilöi vastauksia, emme kerää nimiä, eivätkä työntekijät katso vastauksia. Toinen tärkeä aihe oli tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus. Ja se, että tutkimukseen osallistuminen tai osallistumatta jättäminen ei vaikuta esimerkiksi henkilön saamiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Näistä asioista tiedotimme saatekirjeessä, sekä kysyessämme asiakkaita osallistumaan tutkimukseen.

Päätimme olla kysymättä kyselylomakkeessa henkilön kotimaata. Pohdimme, että tämä tieto ei lopulta anna meille merkittävää lisäarvoa ja saattaisi kysyttäessä herättää leimaantumisen tunnetta tutkittavalla. Pyrimme luomaan kyselystä tätä kautta sellaisen, johon voisi vastata kuka hyvänsä, ja täten pienensimme riskiä, että osallistujilla heräisi kielteisiä tunteita.

8.6 Opinnäytetyön reliabiliteetti ja validiteetti

Kysyimme LUVN asiantuntijahaastattelussa hänen näkemystään, edustaako kyselylomakkeeseen vastanneet henkilöt taustamuuttujien (ikä, sukupuoli, Suomessa asutut vuodet) osalta tavanomaista jälkihuollon asiakasta. Hänen mukaansa otos edustaa asiakasryhmän keskimääräistä esimerkkiasiakasta. Mutta toisaalta, hänen mukaansa juuri tällaiset henkilöt ovat, niitä, joilta voidaan kysyä osallistumista tällaiseen tutkimukseen. Asiakaskunnassa on paljon henkilöitä, joiden suomenkielentaito ei ole riittävä, jotta he voisivat osallistua tällai-

seen tutkimukseen. Tämä herättää pohtimaan tutkimuksen reliabiliteettia. Kyselylomakkeen vastaajat ovat olleet sellaisia henkilöitä, jotka ovat olleet Suomessa riittävän pitkään ja osaavat riittävästi kieltä vastata kyselylomakkeeseen. Voidaan ajatella, että tulokset eivät tältä osin edusta perusjoukkoa kovin hyvin, sillä vastaajilla on asuttujen vuosien ja paremman kielitaidon perusteella ollut paremmat mahdollisuudet rakentaa ystävyysverkostoja Suomessa.

Reliabiliteettia pohdittaessa on tunnistettava, että tutkimuksemme otoskoko jäi pieneksi. Tavoitteemme oli saada vähintään kaksikymmentä vastausta, mutta lopulta kyselyyn vastasi vain neljätoista asiakasta. Syitä tähän on varmasti monia. Koko LUVN kotouttavan jälkihuollon asiakkaista koostuva perusjoukko ei ollut tavoitettavissa, koska kaikki asiakkaat eivät säännöllisesti tarvitse sosiaaliohjaajien ohjausta eivätkä he siis käy toimistotapaamisilla. Lisäksi moni tapaamisilla käynyt kieltäytyi tai kyselyn täyttämiseksi ei yksinkertaisesti jäänyt aikaa. Tästä herää kysymys, edustiko otos perusjoukkoa luotettavasti.

Ajatuksemme on, että otos oli pintaraapaisu asiakaskuntaan. Tätä tukee myös haastattelemamme asiantuntijan näkemys siitä, että kyselyyn vastasivat juuri sellaiset keskimääräiset asiakkaat, joilla on riittävä kielitaito ja jotka ovat ehkä niitä paremmin ”pärrjääviä”. Ulkopuolelle jäi esimerkiksi huonommassa asemassa olevia, asiakkaita, jotka eivät halunneet vastata erinäisistä syistä sekä naisasiakkaita. Ehkäpä voimme ajatella, että vastaajat edustivat sellaista ryhmää perusjoukosta, jotka ovat pidemmällä suomalaisen yhteiskuntaan kotoutumisen polulla. Otoksen ongelmana oli siis ehdottomasti jonkinasteinen valikoituminen, joka vaikuttaa kielteisesti tulosten luotettavuuteen.

Tutkimuksemme validiteetin osalta herää myös muutamia pohdintoja. Tällaisessa tutkimuksessa itse kyselylomakkeen validiteetti on kaikki kaikessa. Sitä laatiessa meidän tuli tarkoin pohtia, että kyselylomakkeella tutkitaan asioita, joihin etsimme vastauksia. Lisäksi asiakasryhmä huomioon ottaen, kysymysten asetelu ja kieliasu nousivat kenties tavallistakin suurempaan rooliin validin kyselylomakkeen aikaansaamiseksi. Mielestämme laatimamme lomake ja kysymykset olivat selkeitä, mutta suomen kieli ei kuitenkaan ole tutkittavien äidinkieli. Kielitaito vaihteli tutkittavien kesken, jolloin tutkittavat ovat voineet ymmärtää tietyn

kysymyksen keskenään eri tavoin. Edellä mainituista seikoista johtuen voidaan sanoa, että saatuja tuloksia voidaan arvioida hyvin suuntaa antavina. Onneksenne saatoimme asiantuntijahaastatteluiden avulla saada tutkittuihin ilmiöihin lisätaustaa.

8.7 Ammatillinen pohdinta ja jatkotutkimusaiheet

Yksin tulleet nuoret ovat haavoittuvuudessaan hyvin erityislaatuinen ihmisryhmä. Tätä opinnäytetyötä tehdessämme olemme oppineet paljon lisää heistä sekä aiemman tutkimuksen että oman tutkimuksemme myötä. Emme kuitenkaan voi valtaväestöön kuuluvina, turvallista lapsuutta perheidemme kanssa kasvaneina väittää, että voisimme todella ymmärtää heidän todellisuuttaan. Meidän on mahdotonta ymmärtää, millaiselta esimerkiksi yksinäisyys tuntuu, kun asuu kaukana perheestään eikä ole yhtään sellaista ystävää, kenen kanssa siitä tunteesta voisi puhua. Kyseinen tilannehan tutkimuksemme mukaan osalla tutkittavistamme on.

Sosionomin (AMK) kompetensseissa on erityisesti kaksi kohtaa, jotka ovat kirjastuneet meille opinnäytetyöprosessimme aikana. Ensinnäkin opimme syvällisemmällä tasolla asettumaan yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvaisessa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle. Toki tämän kompetenssin mukainen ajattelu on ohjannut meitä ylipäänsä opiskelemaan sosiaaliaalaa, mutta opinnäytetyömme myötä olemme ymmärtäneet, että haavoittuvaisessa asemassa olemisessa todella on erilaisia tasoja. Yksin tulleet nuoret ovat erittäin haavoittuvaisessa asemassa ja he tarvitsisivat osakseen enemmän ymmärrystä sekä ihan konkreettista tukea kuin mitä he tällä hetkellä saavat. Lisäksi he tarvitsisivat mielestämme lisää heidän asemansa puolesta puhujia.

Toinen työhömmme läheisesti liittyvä kompetenssi on hyvinvointia suojaavien- ja riskitekijöiden tunnistaminen sekä ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen näkökulmien soveltaminen. Olemme tunnistaneet aiheemme valinnassa ystävyysjärjestöjen tärkeäksi hyvinvointia suojaavaksi tekijäksi ja yksinäisyyden riskitekijäksi, ja antaneet tutkimuksemme pohjalta työelämätahollemme ideoita ystä-

vyssuhteiden luomisen tukemisessa. Ystävät ovat tärkeä voimavara ja kuten opinnäytetyömme teoriaosuudessa nousi esiin, on se sitä erityisesti nuorille sekä ilman perhettään toiseen maahan muuttaneille. Yksin tulleet nuoret kuuluvat kumpaankin näihin ihmisryhmään, joten he jos ketkä tarvitsevat ystäviä vierelleen.

Jatkotutkimusaiheina kotouttavassa jälkihuollossa esiin nousee esimerkiksi naisasiakkaiden verkostot ja tuen tarve. Jätimme tutkimuksessamme selvittämättä vastaajien asumismuodon. Pohdimme jälkikäteen, että yksinasuvien aikuisten määrä ja yksinäisyys ovat kasvavia ilmiöitä Suomessa. Olisi ollut mielenkiintoista selvittää tässä tutkimuksessa taustamuuttujana vastaajien asumismuotoa. Jatkoa ajatellen olisi myös äärimmäisen tärkeää saada niiden ääntä kuuluviin, joilla on enemmän haasteita ja tuen tarpeita. Tutkimukseen osallistui henkilöitä siitä asiakaskunnan osasta, joita nähdään useimmin niin asiakaskäynneillä kuin ryhmätoiminnassakin. Kuinka löytäisimme niiden luokse, joita harvemmin näkyy tai kuuluu?

Ystävyydestä kun puhutaan, mitä enemmän olen tätä työtä tehnyt, niin ihan kaikessa, että se että me tarjotaan se yksi hetki. Ei meidän tarvitse ajatella sitä, että mihin tämä johtaa. Vaan se, että jos tässä hetkessä on nyt hetken aikaa parempi olla, sitten meidän työllä on joku arvo.

Espoonlahden seurakunnan nuorisodiakoni

LÄHTEET

- Ahtiainen, H. (2019). *Sosiaalisten suhteiden vaikutus maahanmuuttajanuorten kotoutumiseen* [Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto].
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/20917/urn_nbn_fi_uef-20190503.pdf
- Anis, E., & Esberg, R. (2018). Turvaa ja suojelua palveluista ja vertaisista? Lapset pakolaisina ilman vanhempiaan. Teoksessa J. Hiitola, M. Anis, & K. Turtiainen (toim.), *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi* (s. 189–213). Vastapaino.
- Castaneda, A., Mäki-Opas, J., Jokela, S., Kivi, N., Lähteenmäki, M., Miettinen, T. Nieminen, S., & Santalahti, P. (2018). Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa, Paloma-käsikirja. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Dandy, J., & Pe-Pua, R. (2015). The Refugee Experience of Social Cohesion in Australia: Exploring the Roles of Racism, Intercultural Contact, and the Media. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*. [https://www-tandfonline-com.anna.diak.fi/doi/pdf/10.1080/15562948.2014.974794?needAccess=true](https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15562948.2014.974794?needAccess=true)
- de Arruda Camara, A.-M., Heino, E., & Juvonen, T. (2022). Yksin maahan tulleiden lasten ja nuorten koti-ikävä ammattilaisten kuvaamana. *Janus*, 30(1), 44–64.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/350480/98233_Artikkelin_teksti_225621_1_10_20220306.pdf?sequence=1
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Sosionomin (AMK) – koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit*. Saatavilla 19.5.2023 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Diakonissalaitos. (19.4.2021). *Yee-hankkeen pääpaikka Helsingissä on Olohuone*. Saatavilla 29.8.2022 <https://www.hdl.fi/blog/olohuone-yee-hanke/>

- Espoo. (i.a.). *Pakolaisten kotoutumispalvelut. Kotouttava jälkihuolto*. Saatavilla 2.9.22 <https://www.espoo.fi/fi/pakolaisten-kotoutumispalvelut#section-16709>
- Hakulinen, A. (2013). *Kaipuun maisema. Ilman huoltajaa saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden toimintatilan muodostuminen* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/94705>
- Hallinen, E. (2017). *Luottamuksen rakentuminen yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden tehtävässä työssä* [Pro gradu- tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <https://www.finna.fi/Record/jykdok.1702856>
- Helander, R., & Mikkonen, A. (2002). *Ikävä äitiä. Ilman huoltajaa tulleet pakolaislapset Suomessa*. Väestöliitto.
- Helsinki Missio. (i.a.). *Apua yksinäisyyteen*. Saatavilla 29.8.2022 <https://www.helsinkimissio.fi/yksinaisyys/yksinaisyys>
- Herz, M., & Lalander, P. (2017). Being alone or becoming lonely? The complexity of portraying 'unaccompanied children' as being alone in Sweden. *Journal of Youth Studies*. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13676261.2017.1306037?needAccess=true>
- Honkasalo, V. (2017). Osallisuus vaatii toteutuakseen turvaa, aitoa kuuntelemista, ystävyysverkostoja ja tietoa. Teoksessa V. Honkasalo, K. Maiche, H. Odonera, M. Peltola, & L. Suurpää (toim.), *Nuorten turvapaikanhakijoiden elämää vastaanottovaiheessa*, (s. 9-13). Nuorisotutkimusverkosto.
- Jälkihuolto. (2022). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
- Järvinen, T., Snellman, O., & Helenius, M. (2014). Ilman huoltajaa turvapaikkaa hakevan lapsen edustaminen – tietoa vastaanottokeskuksen toiminnasta ja edustajana toimimisesta. Maahanmuuttovirasto <https://migri.fi/documents/5202425/6375722/Ilman+huoltajaa+olevan+turvapaikanhakijalapsen+edustaminen/419a1d23-855e-4c00-b8c1-ca4336c1a5e1>

- Kauko, O. (2015.). Yksinäisyys alaikäisten turvapaikanhakijoiden valottamana. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80(1), 35-45
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126233/kauko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kauko, O. (2018-a.). Yksin tulleiden turvapaikanhakijalasten asumispolut ja kodin tuntu. Teoksessa Forsberg, H., & Ritala-Koskinen, A. (toim.), *Monen kodin lapset, Lasten monipaikkainen asuminen ja sosiaalityö*, (s. 103-114). Gaudeamus.
<https://www.ellibslibrary.com/book/9789523455382>
- Kauko, O. (2018-b.). *Lasten yksinäisyys perhesiirtymissä: Lasten merkityksenantoa tutkimassa* [Väitöskirja, Tampereen yliopisto].
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/104692>
- Kivijärvi, A. (2015). *Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa: tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä* [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto].
 Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 162, Tiede.
- Kokkonen, L. (2010). *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet – Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestä uuteen sosiaaliseen ympäristöön* [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/25577/9789513940683.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kokkonen, L., Pöyhönen, S., Reiman, N., & Lehtonen, T. (2019). Sosiaaliset verkostot ja kielenoppiminen: kohti uutta ajattelua kotoutumiskoulutuksesta. Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A., & Kaihovaara, A (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta* (92-102). Työ -ja elinkeinoministeriö.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139151/TEM_oppaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Kotoutumisen osaamiskeskus. (i.a.). *Kotoutumislain mukaista jälkihuoltoa saa 25-vuotiaaksi asti*. Saatavilla 24.8.2022
<https://kotoutuminen.fi/jalkihuolto-ja-kotoutumissuunnitelma>
- Kuusisto-Arponen, A-K. (2016). Perheettömiksi suojellut – Yksin tulleiden alaikäisten oikeus perheeseen. Teoksessa O. Fingerroos, A.-M. Tapaninen, & M. Tiilikainen (toim.), *Perheenyhdistäminen – Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?* (s. 89–109). Vastapaino. L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L2P27>
- Maahanmuuttovirasto. (2023–a.). *Tilapäinen suojelu Ukrainasta paenneille*. Saatavilla 16.4.2023. <https://migri.fi/tilapainen-suojelu#tilapaista>
- Maahanmuuttovirasto. (2023–b.). *Oleskelulupa muulla perusteella*. Saatavilla 20.5.2023 <https://migri.fi/myonteinen-paatos/oleskelulupa-muulla-perusteella>
- Maahanmuuttovirasto. (2023–c.). *Ilman huoltajaa Suomessa olevan lapsen majoittuminen*.
- Maahanmuuttovirasto. (2023–d.). *Tilastot*. Saatavilla 20.5.2023
<https://tilastot.migri.fi/index.html#decisions/23330/48/470001?start=636>
- Maeda, E., & Ritchie, L. (2003). The concept of shinyuu in Japan: a replication of and comparison to Cole and Bradac's study on U.S. friendship. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20(5), 579-598.
<https://journals-sagepub-com.anna.diak.fi/doi/epdf/10.1177/02654075030205001>
- Mielenterveystalo. (i.a.). *Vertaistuki*. Saatavilla 29.8.2022
<https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/psykoosi/Pages/vertaistuki.aspx>
- Mills, K. (2011). The strength of weak ties: The social networks of young separated asylum seekers and refugees in London. *Childrens Geographies* 9(3-4), 319-329
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14733285.2011.590710>
- Odonera, H., & Peltola, M. (2017). Ystävyys, sosiaaliset suhteet ja nuorten turvapaikanhakijoiden poikkeukselliset olot. Teoksessa V.

- Honkasalo, K. Maiche, H. Odonera, M. Peltola, & L. Suurpää (toim.), *Nuorten turvapaikanhakijoiden elämää vastaanottovaiheessa*, (s. 28-33). Nuorisotutkimusverkosto.
- Oliver, C., Geuijen, K., & Dekker, R. (2020). Social contact and encounter in asylum seeker reception: the Utrecht Refugee Launchpad. *Comparative Migration Studies*.
<https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/track/pdf/10.1186/s40878-020-00187-0.pdf>
- Pöyhönen, S., Kokkonen, L., & Tarnanen, M. (2019). Turvapaikanhakijoiden kertomuksia sosiaalisista verkostoista ja kuulumisen tunteista. Teoksessa E. Lyytinen (toim.), *Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa*, (s. 183-204). Siirtolaisinstituutti.
<https://siirtolaisuusinstituutti.fi/wp-content/uploads/2019/12/t-02-isbn-978-952-7167-60-1-turvapaikanhaku-ja-pakolaisuus-suomessa.pdf>
- Shaw, S. A., & Watcher, K. (2021). "Through Social Contact We'll Integrate:" Refugee Perspectives on Integration Post-Resettlement. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*. <https://www-tandfonline-com.anna.diak.fi/doi/epub/10.1080/15562948.2021.2023719?needAccess=true>
- Suomen Pakolaisapu. (i.a.). *Sanasto*. Saatavilla 24.3.2023
<https://pakolaisapu.fi/sanasto/>
- Suomen Punainen Risti. (2019). Olen turvassa, mutta yksin.
<https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/Olen%20turvassa%20mutta%20yksin%20-julkaisu.pdf>
- THL. (i.a.). *Pakolaistaustaiset lapset ja ilman huoltajaa tulleet alaikäiset*. Saatavilla 11.1.2023 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajalasten-nuorten-ja-perheiden-terveys/yksin-tulleet-alaikaiset-turvapaikanhakijat>
- Tilastokeskus. (24.5.2019). *Yksinäisyyden tunne neljän viikon aikana 16 vuotta täyttäneessä väestössä iän mukaan 2018*. Saatavilla 29.3.2023
https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_eot/statfin_eot_pxt_11z9.px/

Työ -ja elinkeinoministeriö. (i.a.). *Maahanmuuttajien kotoutuminen edellyttää yhdenvertaisuutta ja yhteistyötä*. Saatavilla 24.8.2022

<https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>

Webropol. (i.a.). *Webropol – Kerää vastauksia kyselyyn*. Saatavilla 15.5.2023

<https://webropol.fi/kysely-ja-raportointityokalu/keraa-vastauksia/>

LIITE 1. Kyselylomake

Ystäväkysely

1. Kuinka vanha olet?

2. Mikä on sukupuolesi?

- Nainen
- Mies
- Jokin muu

3. Kuinka monta vuotta olet asunut Suomessa?

4. Onko sinulla

	Kyllä	Ei
ystäviä jotka asuvat ulkomailla?	☐	☐
Suomessa asuvia ulkomaalaisia ystäviä?	☐	☐
suomalaisia ystäviä?	☐	☐

	Kyllä	Ei
muita yksin Suomeen tulleita (jälkihuolto) ystäviä?	☐	☐

5. Vastaa seuraaviin kysymyksiin

	Useamman kerran viikossa	Noin kerran viikossa	Harvemmin kuin kerran viikossa	Harvoin	En koskaan
Kuinka usein tapaat ystäviäsi Suomessa?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka usein olet yhteydessä ystäviisi (Suomessa ja ulkomailla asuviin)?	☐	☐	☐	☐	☐

6. Vastaa seuraaviin väittämiin

	Olen eri mieltä	Olen vähän eri mieltä	Olen vähän samaa mieltä	Olen samaa mieltä
Minulla on tarpeeksi ystäviä.	☐	☐	☐	☐
Ystävät ovat minulle tärkeitä.	☐	☐	☐	☐
Minulla on tarpeeksi suomalaisia ystäviä.	☐	☐	☐	☐
Minulla on ystävä/ystäviä, jonka kanssa voin puhua kaikesta, myös vaikeista asioista.	☐	☐	☐	☐

7. Kuinka usein tunnet itsesi yksinäiseksi?

	Joka päivä	Muutamana kerran viikossa	Harvemmin kuin kerran viikossa	Harvoin	En koskaan
	☐	☐	☐	☐	☐

8. Mistä olet löytänyt ystäviä Suomessa (esimerkiksi koulusta tai harrastuksesta)?

9. Kaipaisin lisää (voit valita yhden tai monta)

	Kyllä	Ei
ystäviä	☐	☐
suomalaisia ystäviä	☐	☐
muita yksin Suomeen tulleita (jälkihuolto) ystäviä	☐	☐

10. M illaista tukea ystävystymiseen kaipaisin jälkihuollon omilta työntekijöiltäni?

LIITE 2. LUVN asiantuntijan haastattelukysymykset

- 1. Onko mielestäsi 14 kyselylomakkeeseen vastannutta henkilöä taustamuuttujien suhteen (ikä, sukupuoli, Suomessa asutut vuodet) tavanomaisia yleiseen jälkihuollon asiakaskuntaan nähden?*
- 2. Oletko kohdannut asiakastyössä asiakkaiden tarvetta keskusteluavulle (haastavat elämäntilanteet)?*
- 3. Onko asiakastyössä tullut ilmi, että asiakkaat haluaisivat ystävystyä suomalaisiin enemmän?*
- 4. Onko mielestäsi asiakkaiden keskuudessa yksinäisyyttä? Jos, niin miten se näyttäytyy?*
- 5. Millainen on mielestäsi jälkihuollon naisasiakkaiden tilanne ystävyysuhteiden osalta?*

LIITE 3. Espoonlahden seurakunnan nuorisodiakonin haastattelukysymykset

1. *Millaista työtä olet tehnyt yksin maahan tulleiden / nuorten maahanmuuttajien parissa?*
2. *Mitkä ovat keskeisimmät haasteet, joita kyseinen asiakasryhmä Suomessa kohtaa?*
3. *Onko asiakastyössä tullut ilmi, että asiakkaat haluaisivat ystävystyä suomalaisiin enemmän?*
4. *Tunnistaisitko asiakasryhmän keskuudessa yksinäisyyttä? Jos, niin missä muodoissa se mielestäsi esiintyy?*
5. *Mikä mielestäsi on ystävyysuhteiden / yksinäisyyden tilanne heillä, jotka ovat olleet jo pidempään suomessa?*
6. *Miten seurakunta voisi tukea enemmän tällaista asiakasryhmää?*
7. *Mitkä ovat seurakunnan tarjoaman tuen vahvuudet verrattuna julkisiin sosiaalipalveluihin?*

LIITE 4. Tutkimuksen saatekirje

Tervetuloa tutkimukseen!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Diakonia ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Espoon maahanmuuttajapalveluiden kotouttavan jälkihuollon kanssa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia Espoon kotouttavan jälkihuollon asiakkaiden ystävyyssuhteita ja yksinäisyyden kokemuksia Suomessa.

Ystävällä tarkoitamme tässä tutkimuksessa sellaisia kavereita, joiden kanssa olet tekemisissä, ja koet heidät tärkeiksi.

Osallistut tutkimukseemme vastaamalla kyselylomakkeen kysymyksiin. Kysymyksiin vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaja ei voi yhdistää vastauksiin, sillä emme kerää nimiä tai muita tärkeitä henkilötietoja. Vastaukset säilytetään opinnäytetyön tekijöiden Webropol-tilillä, eivätkä ole muiden nähtävillä. Tutkimuksen päätyttyä kaikki vastaukset poistetaan.

Tutkimukseen osallistuminen tai osallistumatta jättäminen ei vaikuta sinun Espoon kaupungilta saamiin sosiaali- ja terveystieteisiin. Jos haluat lisätietoa tutkimukseen liittyen, voit lähettää meille sähköpostia (yhteystiedot alla).

Vastauksesi on tärkeä! Kiitos kun osallistut!

Terveisin,

Ivo Hackman

ivo.hackman@student.diak.fi

Maija Jääskeläinen

majja.jaaskelainen@student.diak.fi